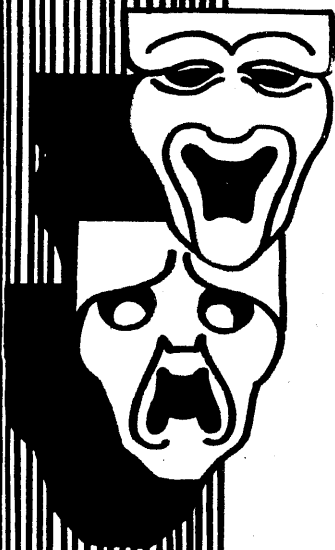

TEATER VANEMUINE

*Teeneline dirigent JUHAN SIMM,
kes 4. dets. pühitses oma 35-aastase muusikalise
tegevuse juubelit, sellest ajast 30 a. „Vanemuise“
orkestrijuh*

POSTIMEES

Ilmub iga päev varahommikul. Alati värske ja uudisterohke.

LASTELEHT

Eesti laste lemmikajakiri.

Parimad kaastöölised Võluv sisu, palju pilte ja ülesandeid. Ilmub 2 korda kuus. Üksiknumber 20 senti. Soovitatud Haridusministeeriumi poolt koolidele ja raamatukogudele.

TRÜKIKODA

KÖITEKODA ja TSINKOGRAAFIA

valmistavad väärttrükiseid. Kõrgemaid auhindu näitusilt.

RAAMATUKAUPLUS

Tartus, Suurturg 16. Tel. 250.

Täiuslikem raamatute ja kirjutusmaterjalide eri-äri Lõuna-Eestis.

E. K.-Ü. „POSTIMEES“

Tartus: Ülikooli 21/23. Tel. 65, 80 ja 14-65.

Tallinnas: Viru 11. Tel. 486-11.

TEATER VANEMUINE

VANEMUISE TEATRI AJAKIRI

Nr. 3 (14)

Detsember 1938

III aastakäik

„VANEMUISE“ UUS TEATRISAAL VALMIB 1939. A. ALGUL

(„Vanemuise“ seltsi abiesimehe K. P a h k'i poolt seltsi peakoosolekul 24. nov. s. a. ettekantud ülevaade „Vanemuise“ teatrihoone juurde- ja ümberehitustööde käigust.)

Minule on seltsi juhatuse poolt ülesandeks tehtud ette kanda lühike ülevaade „Vanemuise“ teatrihoone juurde- ja ümberehituse tööde käigust jätkuna sellele ülevaatele, mille peakoosolek ära kuulas 23. novembril läinud aastal ning heaks kiitis.

Oleks vististi ülearune seda uuesti otsast peale kordama hakata, vaid tuletaksime meelde selle ülevaate lõpposa, et tugenedes V a b a r i i g i P r e s i d e n d i, t o o k o r d s e R i i g i h o i d j a, V a b a r i i g i V a l i t s u s e, l i n n a- j a m a a v a l i t s u s e n i n g k o g u T a r t u s e l t s k o n n a h e a t a h t l i k k u s e l e j a v a s t u t u l e l i k k u s e l e, t o h i k s i m e k ü l l k ö i k l o o t u s e d r a j a d a s e l l e l e, e t m e i e o m a j u l g e j a k ü l l a l t k i s u u r t e r a s k u s t e g a s e o t u d e t t e v ö t t e s a m a j u l g e l t l ö p u l e v i i m e, m i l l e k s j a t k u g u m e i l e n e s t e l ü k s m e e l t j a v ä s i m a t u s t.

Pole vist vähematki kahtlust, et kui me tahame Tartu ja Lõuna-Eesti teatrielu vähegi ajakohastada, siis on teatrikultuuri arenemise võimaluste loomine paratamatu isegi ülesaamatutena paistvate raskuste juures.

Kahjuks ainult peab märkima, et vaatamata juhatuse ja tema abiorganite pingutustele, on üksikud tähtajad vähe edasi nihkunud, kuid loodame ja usume, et pikemaajaliste kaalutluste juures üksikute küsimuste lahendamisel saavutatakse ehk paremaid tulemusi, eriti kui küsimused tulevad lahendada aastakümneiks.

Edasi oleks märkida, et teatrihoone juurde- ja ümberehitus — või tehnilises keeles — toorehitus on juba mõnda aega valmis ja praegu jätkuvad sisemised viimistlemistööd (uksed, aknad, trepid, põrandad, garderoobid jne.)

Ka keskkütte tööd on valmis ja praegu jätkuvad proovikütted, samuti vesivarustus, elektriseade. Kõige lähemal päevil alatakse teatriisaali sisemiste ehitustöödega, nimelt kaetakse teatriisaali paneel, lavaavaus, rõdu- ja orkestriruumi ning loožide barjäär tammevineeriga, ning seinad riidega.

Peaminister K. EENPALU „Vanemuise“ ehitustöödega tutvumas. Esimeses reas vasemalt: prefekt V. ROOVERE, abiesimees J. RAUDSEPP, peaminister K. EENPALU, end. Põllumeeste Seltsi esimees O. PÄRLIN, maavanem H. LAURI ja majajäsa A. PAU; ülal juhatusliikmeid ja teisi „Vanemuise“ tegelasi jne.

Saali valgustuskehadeks on ette nähtud kristall-armatuurid, milline töö on ka välja antud ja praegu teoksil.

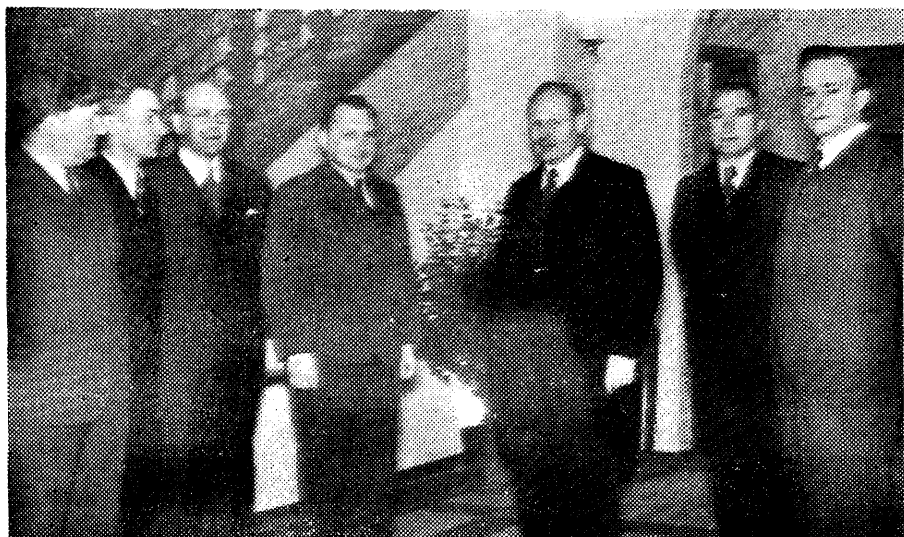
Samuti valmivad lähemal päevil teatri saali toolid, mis kaetakse riidega. Kõik see kokku peab andma teatrisaalile koduse ning kõigiti mugava ilme.

Välisehituse osas on praegu käimas aia korraldustööd, nimelt on naabri piiride joonele valmis ehitatud tugimüür ning muus osas on käimas peasissekäigu tee rajamine ja aia ülemise osa korraldamine vastavalt pikalt ja laialt kaalutud planeerimiskavale.

Peasissekäiguks ole on kavatsus asetada reljeef, mis peab meenutama muistset laulujumalat Vanemuine, sinna juurde kuuluva kahe figuuriga. Selleks on praegu eeltööd käimas ja on peatuma jäänud noore kujuri Mihkelsoo eelkavandile, mis on osutunud kõige vastuvõetavamaks. Sellega seoses olevad kulud võtavad lahkesti oma kanda kolm Tartu tuntumat põllumajanduslikku ettevõtet („Oma“, Põllumajanduse Pank, Tartu Eesti Majanduse ühisus).

Lava sisseseade osas on praegu käimas pöördlava ja raud-eesriide tööd ning ettevalmistusejärgus on — lava valgustuse ja tehnilise sisseseade tööd.

Eesriide muretsemise on lahkesti oma peale võtnud Tartu Linnavalitsuse algatusel Tartu koolid, milleks on praegu korjandus käimas.

Haridusminister ehitustöödega tutvumas. Vasakult: dir. O. ALOE, asjaajaja A. REISNER, abiesimees K. PAHK, esimees prof. E. EIN, minister A. JAAKSON ja majajasad A. PAU ja A. PÄÄSUKE.

Vana hoone osas jätkuvad vähemad viimistlused ning kolmandama korra ruumes remont ja osaline ümberehitus. Need ruumid lähevad organisatsioonidele ning seltsi arhiivile.

Edasi on minul heameel tänuga märkida Tartu maavanema poolt osutatud tähelepanule, kes on lahkesti nõusolekut avaldanud katta peo- ja kontsertsaali jalutusruumi tagasein maaliga, mis kujutab Tartumaa kaunimat maastikku.

See oleks üldiselt ehitustööde käigu kohta kõik.

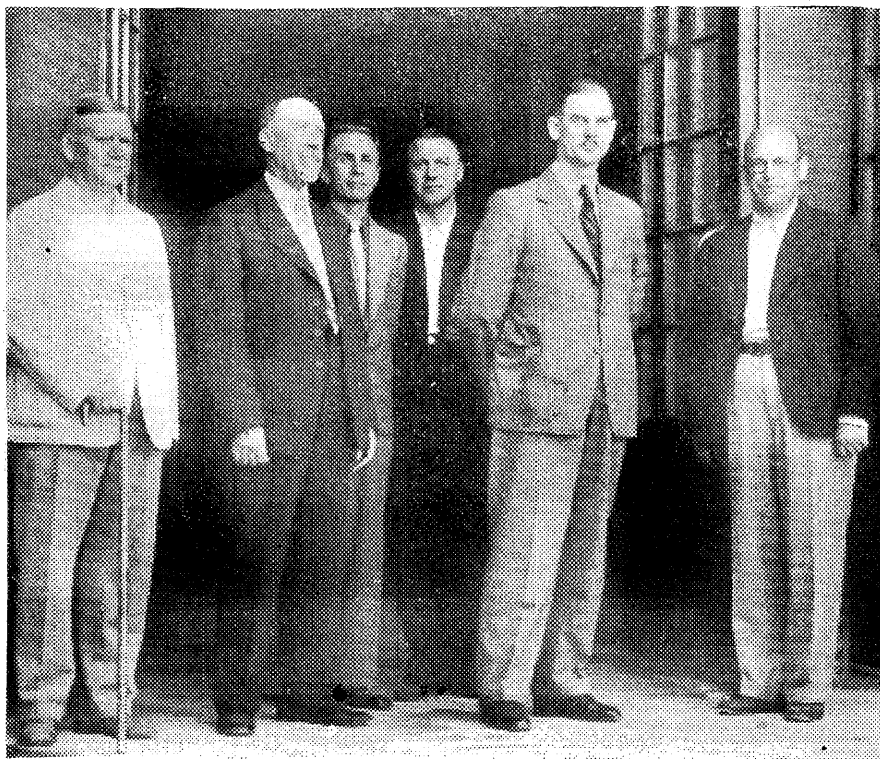
Nüüd edasi ei saa märkimata jätta seda suurt tähelepanu, mis on osutunud „Vanemuise“ teatrihoone juurde- ja ümberehituse tööde käigule härra Peaminister K. E e n p a l u, kes isiklikult tutvus üksikasjaliselt tööde käiguga, siis endine majandusminister ja praegune välisminister K. S e l t e r, samuti ka praegune majandusminister L. S e p p, kes on kahel korral tutvunud ehitustöödega.

Kõik nad on oma rahulolemist avaldanud.

Lähemal päevil on oodata härra Haridusministri kolonel A. J a a k s o n i tutvumiskäiku, koos ministeeriumi eriala juhtidega.

Edasi on minu ülesandeks esitada kinnitamiseks üksikute tööde läbiviimiseks sõlmitud lepingud.

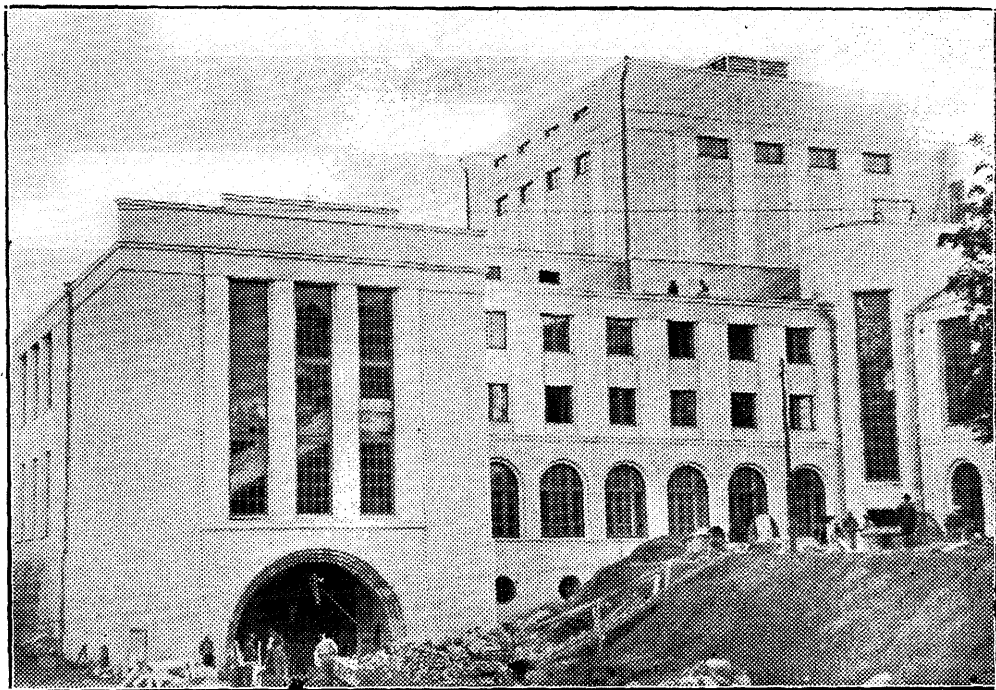
Selle juures kerkib iseenesest-mõistetavalt üles küsimus, kuidas täitub eelarve, mis on teatavasti 450.000 kr. Siinjuures peab aga tähendama, et selles osas on tulnud võidelda siiski teatud raskustega, kuid neist raskusist on siiski senini üle saadud ja ei ole vist vähe-

Majandusminister L. SEPP „Vanemuiset“ külastamas. Vasakult: juhatusliikmed dir. A. JÕUDU ja abiesimees J. RAUDSEPP, asjaajaja A. REISNER, arhitekt A. MATTEUS, majandusminister L. SEPP, abiesimees. K. PAHK.

matki kahtlust, et rahaliste küsimuste lahendamiseks tuleb ka edaspidi juhatusel veel palju tegemist teha, kuid tugeledes sellele suurele vastutulekule, mida on ilmutanud Vabariigi President ja Vabariigi Valitsus ning kohalikud asutused ning kogu Tartu seltskond, siis ei tohiks ükski raskus olla ületamatu. Siin on juhatusel täita kahtlemata väga pingutavad ülesanded ja töö, kuid tahame loota, et juhatuse ei jäta siin midagi tegemata.

Ei saa märkimata jätta, et vaatamata kõigile pingutustele ja kokkuhoiule on ka esialgselt eelarvest ülekulu üksikutes peatükkides paratamatuks osutunud ja seda ette näha oli peaaegu võimatu. Näiteks on ette näha kõige suurem ülekulu lava sisseseade osas, mis on väga kallis ja millest lootsime vana kasutada. Kuid see lootus osutus petlikuks ja nüüd seisame selle paratamatuse ees, mis tingitud peamiselt lavamõõtudest ning sisseseade uuendustest. Ja siin oleks raske seda küsimust lapitult lahendada hakata, sest see esiteks võiks muutuda pidurdavaks tegevusele ja teiseks, — lappimised nõuavad juba kõige lähemal ajal uuendamist. Peamiselt on siin tegemist lava-valgustuse ja tehnilise sisseseadega, pöördlava, raudeesriide ja tulekaitse seadeldisega.

„Vanemuise“ uue teatrihoone fassaad. Esiplaanil käimas mullatööd

Peale selle nõudis ülekulu keskkütte remont hoone vanas osas, mis oli niivõrd vananenud, et tuli kohati uuendada, siis veel vana hoone osas tehtud ja tehtavad mõningad kindlustustööd, mida raske oli ette näha. Kokkuvõttes võivad ülekulud tõusta nende tavalistes piirides, s. o. 15—20%.

Edasi huvitab peakoosolekut kahtlemata teada, millal valmib uus teatrihoone, et teatri tegevust, mis praegu laiali paisatud, koondada ühte hoonesse. Siin ma võin vaid nii palju öelda, et juhatus on kõik tööd ning lepingud, mis tingivad hoone lõplikku valmimist ja teatri kasutamisele võtmist, viinud tähtpäevale 1. veebruar 1939. a. Kui juhatuselt mitteolenevaid takistusi ette ei tuleks, milliseid aga juhatus endastmõistetavalt püüab vältida, siis peaks uue teatrihoone ukseid avanema veebruaris või märtsi alul.

Sellele pühendab juhatus koos oma abiorganitega kogu tähelepanu.

Edasi ei saa märkimata jätta, et ehitise enese kohta on ka arvustavaid märkmeid kuuldavale tulnud. Osa neist võivad õigustatud olla, osa neist langeb maitseküsimuse arvele, kuid väga suur osa on siiski neist põhjendamatud. Minu ülesandeks pole

Omavalitsuste ja ühis- tegeliste asutuste kindlustusettevõte

Peakontor: omas majas
Tartus, Riia 35

Telefoni kodukeskjaam 3-44 ja 16-12

Põhikapital ja tagavarad
üle 1.000.000 krooni

„OMA's“ leiavad kindlus-
tuskaitset enam kui
100.000 eesti perekonda

siin peakoosolekult mingit kaitset otsida, kuid ühele asjale tahaksin ma siiski koosolejate tähelepanu juhtida: need, kes leiavad puudusi, võimaldagu kogu teatrihoone juurde- ja ümberehitus lõpule viia, et siis saada üldmuljet ja ütelda, kas see on hästi või halvasti tehtud. Üksikute, veel pooleliolevate osade või ruumide järgi lõppotsust teha ei ole minu arvates päris õige.

Edasi on meil väga hästi teada see tõsiasi, et ainult seal on eksimised välditavad, kus midagi ei tehta, aga kus midagi tehakse ja veel nii suure ettevõtte juures, nagu „Vanemuise“ teatrihoone juurde- ja ümberehitus, siis tohiks nii mõnigi eksimus olla mõistetav.

Toimetuse järelmärkus. Kuna praegu valitseva külma tõttu teatrihoone tööd peaaegu täiesti katkestatud, pole tehnilistel põhjustel siiski võimalik käesoleval hooajal uut teatrihoonet avada. Etenduste andmine peab jätkuma Saksa teatri ruumides kevadise hooaja lõpuni.

„Vanemuise“ auliige JAAN TÕNISSON 1932. a. „Postimehe“ peatoimetajana oma töölaua juures

JAAN TÕNISSON JA KAUNID KUNSTID

JAAN ROOS

„Jaan Tõnisson julgeb kõik, võib kõik ja suudab kõik,“ nii ütles Tõnissoni vana sõber ja mõttekaaslane dr. H. Lohk juubilaril 70. sünnipäeva aktusel „Vanemuises“ 22. detsembril. Sellega tahtis vana sõber tähendada, et Tõnissoni tegevus ja mõju meie oludes on universaalse ulatusega. Ajakirjanik, poliitikamees, riigimees, haridustegelane, ühistegelane, karskustegelane; teadusmees — igal alal algataja, juhtija, looja.

Aga kaunid kunstid! Kas teie arvate, et Tõnisson neid ei ole harrastanud. Ühe rahva renessanss nõuab selle kandjalt kõigi alade kooskõlalist viljeldamist. Ei ole seetõttu Tõnissoni tegevusorbiidist välja jäänud kaunid kunstidki. Needki on kuulunud ta tegevusprogrammi. Kirjanduse harrastajana on ta loonud uued traditsioonid eesti tõlkekirjandusele ja suunitlenud algupärast kirjandust, põhjendanud esimese eesti moodsa kirjandusliku ajakirja — „Linda“, olnud suurima eesti kirjandusliku organisatsiooni — Eesti Kirjameeste Seltsi — ellukutsuja ja korrastaja, tegelnud isegi kirjandusliku loomingu alal, muusikahuvilisena oma lehes „Postimees“ eesti muusikarvustusele alguse pannud, esinenud laulupidudel vaimustava ja sütitava kõnelejana, millega andis hoogu meie rahvusliku helikunsti arengule jne.; kujutava kunsti alal on ta õhutanud kunstnikke tarvitama oma tõis eesti rahvuslikke motiive ja ainesugemeid, algatanud eesti kunstinäituste korraldamist ja andnud eeskuju kunstitööde omandamisega meie kodude kaunistamiseks. Ja lõpuks teater. Kes julgeks

küll Tõnissoni suuri teeneid eesti lavakunsti arendamises salgama tulla. On ju Tõnisson esimese eesti kunstiteatri — „Vanemuise“ isa ja loojaid. Sellest kõneleb meile selget keelt „Vanemuise“ teatrilugu.

„Vanemuise“ seltsi liikmeks astus Tõnisson juba 1897. a. algul. Uue inimesena hakkas ta seal kohe energilist tegevust avaldama. Tema algatusel võeti teatrielu reformimise mõte üles, mis avaldus näitlejaskonna uuendamise ja repertuaari väärtustamise taotlustes. Seni oli „Vanemuises“ mõõduandev olnud teatridirektor August Viera maitse ja tahe. Tõnissoni astudes „Vanemuise“ seltsi liikmeks ja valituna varsti juhatusliikmeks hakkasid aga Viera alused kõikuma. Viimase maitse ja „kunstistiil“ võisid rahuldada küll vähenõudlikku külleteatrit ja maanäitelava, mitte aga enam kunstinõudeid täitvat linnateatrit. Mis 20 aastat tagasi kõlbas, ei sobinud nüüd enam. Areneva Tartu vaimse renessansi elustiilile ja kunstinõudeile see enam ei vastanud. Tartu eesti publik nõudis ajakohasemat vaimses mõttes. Tõnissoni reforminõuded kandsid vilja. Üks uuendus viidi „Vanemuise“ teatrielus läbi teise järel. Kõigi nende uuenduste kandjaks ja juhtivaks teostajaks oli Jaan Tõnisson. Tema ettepanekul esines „Vanemuise“ seltsi eestseisus direktor Wiera ees nõudega, et ta peab esitama eestseisusele oma repertuaari, milles oleks muu väärtusliku seas vähemalt 25% uuemaid eesti oma kirjanduse näidendeid. Näidendite valiku teostamiseks kujundati vastav komisjon, kes ühtlasi teostas ka kontrolli valitud repertuaari üle. Mõjuvaks vahendiks teatri reformimises oli teatriarvustus, mille organiseeris Tõnisson oma „Postimehes“ nagu ta seda tegi ka muusikaarvustusega.

„Vanemuise“ teatri edenemisele olid suureks takistuseks seniste ruumide kitsus ja ebasobivus. Et seisukorda parandada, teostati 1899. a. ruumide laiendamine osalise ümberehitamise teel, mis läks maksma ligikaudu 2000 rubla. Kogu see töö lasus Tõnissoni õlgadel, sest ruumide ümberehitamine toimus tema olles ehitustoimkonna esimehena ja tema juhtimisel. See oli suur üritus, kuid ometi parandas see lõpuks olukorda vähe. Näitelava jäi endiselt kitsaks ja teatrisaal kohatuks. Kui taheti teatri kunstilist taset tõsta väärilisele kõrgusele, siis ei saanud seda teha senises hoones. Selleks oli vaja ruumikat saali avara näitelavaga. Tõnisson oli jällegi see, kes esines eestseisuse koosolekul vastava ettepanekuga, milles nõudis teatrile uue kivihoone ehitamist. See julge ettepanek hirmutas vanemad juhatusliikmed hoopis ära. Nad pidasid Tõnissoni hulluks tormajaks ja lõhkujaks. Kuid Tõnisson viis oma tahte fanaatiliselt läbi, arvestamata vastuseisu ja vastutõotamist. 1902. a. kevadel moodustati „Vanemuise Seltsi“ peakoosolekul vastav komisjon, kes pidi uue teatrihoone ehituse asja hakkama ajama. Esialgu ei olnud komisjoni tegevusel hoogu. Komisjonil polnud nagu täit usku ettevõttesse. Kui aga järgmisel aastal valiti selle esimeheks Tõnisson, siis tuli asjale kohe elu sisse. Kogu üritust kiirendas erakordselt vana „Vanemuise“ hoone põlemine 1903. aasta juulis. See sündmus põhjustas uue teatrihoone ehituse ettevõttes palavikulise tegevuse, mida Tõnisson arendas raudse järjekindluse ja tahtega.

Uue teatrihoone asukohaks omandati Aia tänavasse vastav krunn, kus hakati varsti teostama uue eesti kunstitempli ehitamist. Ehitus

*Haridusministeeriumi esindaja prof. Vasar õnnitleb laval juubilari
maestro JUHAN SIMMI*

JUHAN SIMMI SUURJUUBELIKS

Prof. JUHAN AAVIK

Heites pilku Juhan Simmi elukäigule, näeme, et see on möödunud püsiva ja pineva muusikateenimise tähe all, mida iseloomustab lakkamatu huvi laulu ja mängu vastu juba kõige varajasemast noorusest peale. Nii on Juhan Simm juba 4-aastasena isa viiulit katsetanud ja isa mängulugudega toime tulnud. Seitsme-aastasena on ta olnud isatalu sulasega — oma ristiisaga kandle ja viiuli kaasmänguüksuse moodustades — hinnatav kogu ümbruses kui külapidude ja koosviibimiste tubli pillimees. Tarvastu kihelkonnakoolis viiulit edasi harjutades jälgis ta esmakordselt suure huviga, kuidas A. Birkenthal, toleaeagne Tarvastu köster ja koorijuht oma laulukoori juhatas. Seal õppis ta käsitlema ka harmooniumi koraale mängides. Edasi siirdub Juhan Simmi elukäik Tartu reaalkooli ja siingi on tal oma kooliõpingute kõrval suurimaks harrastusobjektiks laul ja muu-

valmis 1906. aastal. See aasta on pöördelise tähtsusega eesti teatri ja lavakunsti arengus, mis on lahutamatu ühenduses Tõnissoni nimega. 1906. aasta tähistab eesti kunstipärase teatri algust. Millist osa uus „Vanemuise“ hoone ja teater eesti uuemas kultuuriloos üldse on etendanud, see on igale selge, kes selgust armastab. Seda kõike olgu meenutatud nüüd Tõnissoni 70. aasta sünnipäevaga seoses. Ärgu unustatu seda, mida unustada ei tohi.

instrumendil ta sai põhjalikumat õpetust linna orkestri cellistilt Schüssler'ilt. Kuid Juhan Simmi huvi ei piirdu ainult instrumentaal-sika. Ta mängib kooli orkestris teist viiulit ja hiljem cellot, millisel muusikaga, vaid ka lauluharrastus murrab sisse: ta laulab reaalkooli õpilaste kvartetis I tenorit ja muretseb sellele repertuaari, mille tõttu on sunnitud ka ise laule looma. Kõiges selles ilmneb Juhan Simmi suur huvi ja tung muusikaliseks tegutsemiseks, aga ka suur anne ja võime selleks, sest see töö kandis vilja. Ja kui arvesse võtta, et see musitseerimine vajas teatud oskusi, mida Juhan Simm senini peamiselt iseõppimise teel oli omandanud, siis peab tunnustama, et tema muusikahuvi ja muusikaanne olid eriti suured, et siin on tegemist erakorralise nähtega. Alles reaalkooli lõpuklassides, alles Rudolf Tobiase Tartu asudes sai ta viimaselt komponeerimises õpetust. Sellest ajast on pärit ka tema populaarne laul „Oma saar“, mis tänapäevalgi on kõikjal armastatud ja kuulajaskonnale alati tere-tulnud. Reaalkooli lõpetades Juhan Simm astub küll Tartu Ülikooli matemaatikat õppima, kuid muusikahuvi ei lasknud temast saada matemaatikut, vaid 1912 aastal siirdub ta lõplikult muusika-alale, astudes Berliini Sterni konsevatooriumi kompositsiooni ja orkestri-juhtimist õppima, lõpetades õpingud kahe aasta pärast. Aga juba varemalt oli ta mitu aastat tegev Tartu Noorte Meeste ühingus koori-juhina ja Vanemuise suve-orkestris cellistina. Siirdudes Berliinist kodumaale, Juhan Simm asub juba täiesti elukutselise muusikuna Eesti helikunstipõllule innukalt kündma ja külma küll koori- ja orkestrijuhina, küll heliloojana, ohverdades oma tööle kogu oma nooruse jõu ja armastuse ning käies seda küllalt okkalist rada suure vastutustunde ja eneseohverdamisega. Ta asub kõigepealt Vanemuise teatri muusikajuhiks, vähe hiljem Vanemuise Muusika Osakonna koorijuhiks. Ühtlasi viis ta oma asutatud Üliõpilasmeeskoori, mis juba ennemalt tegutsenud, suureks ja püsivaks koori-üksuseks ning tõstis selle kunstiliselt kõrgele tasemele. Üliõpilasmeeskoor oli tol ajal meie suurim ja parim meeskoor ja laulutahe ning distsipliin oli seal kõrge. Tol ajal algas ka tema karjäär laulupidude ja laulu-päevade üldjuhina, mis on jätkunud tänini. Samuti juhatab ta pidevalt Vanemuise aiakontserte.

30 aastat on teeneline dirigent J. Simm teeninud „Vanemuiset“ ja 35 aastat on möödunud ajast, millal ta hakkas esmakordselt koori juhutama ning lõi esimesed koorilaulud. See on pikk aeg ning meie kitsaste olude juures on kutsemuusikaline tegevus küllalt kurnav ja närvetappev. Ometi on lugupeetud juubilar niihästi oma kehalist kui ka vaimlist jõudu suutnud säilitada, vaatamata raskele haigusele, mille ta mõne aasta eest läbi pödes. Juhan Simmi vaimlise ja kehalise jõu allikaks on see suur huvi ja ind muusika vastu, mida juba varajast noorusest saadik oma hinges kannab ja mis pikaajalisel muusikateenimisel on tema närve kulumise vastu kaitsnud ning mis ta vaimu orkestrite ja kooride juhtimisel ikka järjest tulisemaks kihutab ja inspireerib. Sellega võib ka seletada Juhan Simmi suurt võimet laulupidude masskoore koos hoida ja neid vaimustusse viia.

Kui arvesse võtta Juhan Simmi pikemat tegevust talvehooaegadel teatris, suvehooaegadel laulupidudel ja -päevadel, suveorkestrite

juhatamises jne., siis peab vaid imestama, kuidas ta on leidnud veel aega ja võimalusi oma loominguks, mille tulemus on küllalt ulatuslik ja mitmepalgeline. Siin leiduvad mõned sümfoonilised tööd, kaks kantaati („Kalevipoeg isa haual“ ja „Eelkevad“), kaks laulmängu („Kosjasõit“ ja „Kooparüütel“), hulk lavamuusikat mitmesugustele näidenditele, mitmed soololaulud ja suur kogu koorilaule. Viimased on kahjuks laialipillatud mitmesugustes kogudes, laulupeo nootides ja käsikirjades. Nüüd juubeli puhul oleks soodne aeg neid koguda ja järkjärgult kirjastada.

Juhan Simm on 35 aasta kestel ustavuse ja armastusega teeninud Eesti helikunsti, eriti Tartu muusikaelu, oma loominguga ja üldlaulupidude kui ka rohkearvuliste laulupäevade juhatamisega pälvib ta aga üldise tunnustuse ning tema teened Eesti helikunstis on vägagi suured selleks, et nüüd tema suurjuubelil neid nii moraalselt kui ka materjaalselt väärikalt hinnata. Ühiskond peaks selleks looma tõhusaid võimalusi, et õiglaselt tasuda populaarse ja armastatud muusikamehe suurt ja vaevarikast tööd, mida ta on teinud üldsuse huvides 35 aasta jooksul.

Olgu need vähesed read ühtlasi ka südamlikumaks kollegiaalseks õnnitluseks juubilarile tema suurel aupäeval.

Tallinnas, 30. nov. 1938. a.

A/S. A. Le Coq

Õ L L E D:

P I L S E N
T Õ M M U H I I D
G L A D I A A T O R
P O R T E R

KARASTUSJOOGID:

J Ü R I J O O K
S O O D A
K R E U Z I N A
M A H L A J O O G I D

KAARLI ALUOJA, „Vanemuise“ peanäitejuht, kes 15 a. töötanud näitlejana ja lavastajana

KAARLI ALUOJA

15 A. ÜHIST KOOSTÖÖD TEATRIS

O. ALOE

Kui näitekunstnik K. Aluoja lavategevust mõõta samade mõõtudega, millega seda mitmedki on märkinud, siis võiks ta juba praegu julgesti tähistada oma tegevuse 20. a. juubelit. Tema teatrialalised kokkupuuted mingugagi algavad ligi 25. a. tagasi P. Sepa (hilisemas Draamastuudio) teatrikoolis. Seal peale ongi kestnud meie peaugu vahenditu koostöö. Juubilar ise loeb enda tearitegevuse alguseks A. Strindbergi „Tontide sonaati“ esietendust Eesti Draamastuudio Teatrikunsti koolis 12. XII 1923. a., milles K. Aluoja mängis peaosa ning selle tõlgitsejana leidis arvustustelt üksmeelse tunnustava hinnangu.

K. Aluoja varajasemast elust enne teatrikooli aega tean ma, et ta on sündinud Toilas, Aluoja talus (kust ka tuletatud hilisem perekonnanimi). Õppinud: Toila külakoolis, Jõhvi ministeeriumi koolis ja Tallinna (praeguse Riigi-) Kunsttööstuskoolis; vabatahtlikult osa võtnud E. Vabadussõjast, lahinguis põrutada ja haavata saanud. Nelja-aastase lavalise ettevalmistuse sai ta ülal tähendatud P. Sepa (hilisemas Eesti Draamastuudio) Teatrikoolis, mille lõpetas 6. juunil 1924. aastal. Tahe ja tung teatrisse pääsuks olevat tal alanud kohe peale esimesi kokkupuuteid lavaga, ja et see kavatsus oli tõsine, tõendab, see, et K. Aluoja oli P. Sepa stuudio avamisel esimesi õpilasi, olgugi, et selleaegne stuudio oli meil täiesti uus ja katseline algatus. Hoolimata P. Sepa poolt õpilastesse istutatud suurest vaimustusest, loobusid paljud õppimise jätkamisest, kuna stuudio oli seotud ja tõkestatud alatiste majanduslikkude raskustega. Harjutusi tuli sageli pidada külmas, kütmata ruumis. Veel halvem oli aga paljude õpilaste

Stseen M. Gorki „PÕHJAST“: teenel. näitekunstnik R. RATASSEPP — parun, J. SUVERO — tänavatüdruk, V. KURG — end. telegrafist Satin

olukord, nende hulgas ka K. Aluoja oma — ent tema jätkas alustatud õpinguid innuga. K. Aluoja oli ka esimesi innukamaid uue oma teatri ja rändteatri asutamise mõtte pooldajaid ning selle hilisemaid teostajaid.

Draamastuudios (praeguses Draamateatris) algabki tema — juba kutseline lavategevus. Alul näitlejana, hiljem, peale suureandelise R. Engelbergi surma, viimase asemel ka juba näitejuhina, olles hiljem selle Teatrivalitsuse liige kuni 1928. a. lõpuni.

Kui Draamastuudio kogu oma tegevusaja kestel on innukalt jatkanud endise Draamateatri traditsiooni lasteetenduste korraldamisel, siis nii selle kui sa endise Draamateatri parimaks, lastele lähedasemaks ja kõigekülastavamaks lavastuseks oli Max Mölleri „Murueide imekannel“ — K. Aluoja lavastusel.

1. I 1929. asub K. Aluoja E. Haridusliidu juurde näitekunsti instruktoriks, töötades seal kuni 1. augustini 1931. a. 1931—1935. a. on ta jällegi Draamastuudios vanemaks näitejuhiks ja ühtlasi juhatuse liikmeks, 1. VII 1935. a. tänaseni „Vanemuise“ teatri peanäitejuhiks. Tartus on ta aktiivselt kaas töötanud ka Tartu Kirjanduse ja Kunsti-klubis — olles seal abiesimeheks ja hiljem esimeheks.

K. Aluoja looming näitlejana on olnud väga mitmepalgeline. Nähtud osadest on meelejäävamad Pübeleht — Vilde „Pisuhännas“, Axel — Strindbergi „Tuliriidas“, Dr. Vase — Mohri „Improvisatsioonid juunis“, Spartakus — Metsanurga „Kindrali pojast“, Herodes — O. Wilde „Salomes“ Julius — Kitzbergi „Neetud talus“, Ismael — Haarla „Volbri öös“, üliõpilane — Katajevi „Ringi kvadratuuris“, Joosep — Tammsaare-Särevi „Vargamäes“ ja Indrek — samade autorite „Abielu ja armastuses“ ning „Vargamäe vanades ja noortes“, Joosep — Raudsepa „Vedervorstis“, kellamees — Mälgu „Neitsid lampidega“, nimiosa — Metsanurga „C. R. Jacobsonis“, leitnant

Vikernõmm — H. Raudsepa „Lipud tormis“ ja õpetaja — Fodori „Küpsustunnistuses“. Kõigi tema loodud lavakujude kohta võib öelda, et iga loodud osa on kombineering K. Aluoja ja vastava osa karakterist.

Koos aastatega kasvab K. Aluoja ikka enam ja enam näitlejast näitejuhiks. Näitejuhina ja lavastajana kannab tema loomingu suur usk enesesse ja oma võimetesse. A.H. Tammsaare suurromaani „Tõde ja õigus“ dramatiseering ja selle lavastusele asumine teostus K. Aluoja õhutusel ning oli julgustükk, mille üle kõheldi ja kaheldi, kuid mis ometi kõigiti õnnestus. „Tõe ja õiguse“ tsükli kui ka Kivi „Seitsme venna“ lavastusi tuleb pidada selle laadi parimaks, olgugi, et on kõrgelt hinnatud ka A. Mälgu „Neitsid lampidega“ ja „Mees merelt“, Luts-Särevi „Tagahoovis“, H. Vuolijoe „Niskamäe naised“, M. Pagnoli „Phaeton“ ja H. Raudsepa „Mees, kelle käes on trumbid“.

Erilist hindamist väärrib ka K. Aluoja püüd luua ansambliteatrit, mis on talle Draamateatrisse tagasipöördumise eesmärgiks ning mida ta ka juba selleaegsetes lavastustes teotseda püüab. Selle saavutamist loodab ta kergemini teostada noortega ja seepärast rakendas ka kõigisse oma selleaegsetesse lavastustesse rohkesti noori näitlejaid ja nagu tulemused näitasid — tagajärjekalt. Ma ütleksin isegi, kahekordselt tagajärjekalt. Ühelt poolt võis ansambli saavutamine teostuda tugevisikuste vastusurveta ja teiselt poolt võimaldas see rea noorte näitlejate järelkasvu, sest meistriks saab ikkagi töö ja kogemuste kaudu.

K. Aluoja edasirühk teatri alal on olnud arenguline, mitte karjääritsev. Suure töömehena on ta sealjuures väliselt püüdnud ikka olla vaikne kõrvalejääja.

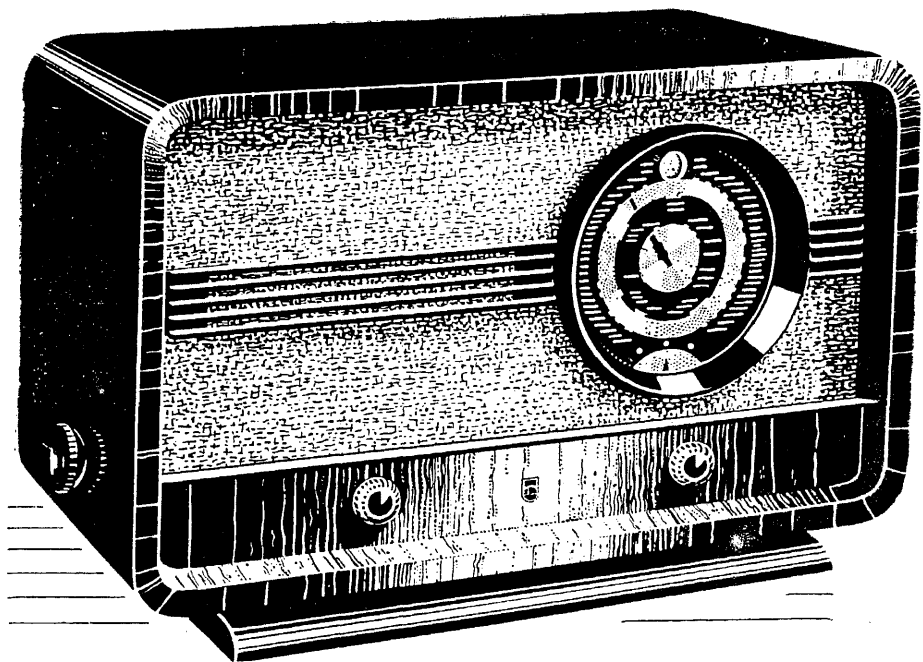
K. Aluoja lavastustes kui ka tema osakäsitlustes on hõljudas tema huumorimeel, terve hing ja terviklusetunne, olgugi, et K. Aluoja põhiloomus on müstikasse kalduv.

Eraelus on K. Aluoja heasüdamline kolleeg, kes talletanud P. Sepa õpetuse — et näitleja kui preester, peab olema ise puhas, aus ja — õilis inimene. Sellele seltsib veel tema sõbralik ja leplik, alati teo- ja teenistusvalmis ning tagasihoidlik, kuid ühtlasi julge iseloom.

Lubatagu mulle viimaks märgitud iseloomu tõestuseks tuua väikese näite. Kui 1924. a. I. detsembril riigipöörde katse ajal K. Aluoja koos Rud. Ratasepaga sattus Balti jaamas enamlaste kätte ja need neile deklareerisid, et Vabariigi Valitsus on kukutatud, töörahva võim jalule seatud ja nemad areteeritud, jäid mõlemad rahulikeks ja vastasid joobnuid teeseldes: „Olgu võim kelle tahes, aga kaks õlut peab jaama puhvetist ikkagi saama.“ Ning neid lastigi õlut otsima.

„Vanemuise“ teatris on K. Aluoja püüdnud oma tööd jätkata varemate tõekspidamiste kohaselt, milleks „Vanemuise“ endises töös tuli teha murrangulisi ümberorienteerumisi. K. Aluoja teab, et laval on vaja tuld ja temperamenti. Ta on osanud seda õhutada ja õieti suunata, sest tegelaskond vajab veel suuremat sisetuld uude hoonesse üleminekul.

K. Aluojal on jätkunud kogu ta tegevusajal otsimis- ja süvenemistahet, jätkugu tal seda veel suuremal määral tulevikus.

Philips

raadioaparaatide suurladu

Tartus

ainult

Võidu tn. 6

K-M. Teater & Muusika

Müük pikaajalise järelmaksuga.

Prof. dr. jur. ERNST EIN, „Vanemuise“ seltsi uus esimees, kes 28. detsembril pühitses oma 40. aasta sünnipäeva

AUGUST MÄGI, Tartu linnasekretär, kes 26. det. pühitses oma 60. a. sünnipäeva ja kes on olnud kauemat aega „Vanemuise“ Seltsi revisjoni-komisjoni esimees ja liige

EESRIIE TÕUSEB

HUGO RAUDSEPP

Tavaliselt enne hooaja algust teatrid teevad aegsasti teatavaks oma töökava, avaldades repertuaari võetud teoste nimekirja. Me kohtame seal tuttavaid kirjaniku-nimesid, aga sageli ka tundmatuid ja uustulnukaid, ent näidendite nimed üksi ütlevad meile sageli väga vähe või mitte midagi.

Muidugi teatrihuvilised tunnevad teatud piirini klassikuid ja kui kavas seisab mõni Shakespeare'i või Kitzbergi teos, siis üksi tiitli nimetamisega on juba pilt selge. Hoopis tumedam, sageli mõistatuslik on lugu moodsa jooksva repertuaariga. Välja arvatud mõned suured kirjanduslikud nimed, välismaa tavalik traditsioon ei arvesta enam näidendit kui kirjanduslikku teost, ei saada seda raamatuna müügil, vaid paljundab teksti ainult teatritele lavamaterjalina. Teatrihuviline publikust ei pääse enam iseseisvalt, vastava kirjanduse lugemise teel näitekirjandusele lähemale, vaid peab leppima nende lavatõlgendustega, mis parajasti ta kodulinnas käiku pääsevad. Välismaa näitekirjanduse kättesaadamatus tänapäeva teatrihuvilisele publikule on takistavaks nähteks ta vaimses arengus. Tänapäeva publik, kes näidendeid ei loe ja ei saagi neid lugeda enne ja pärast etendust, on märksa tumedam tollaegsest publikust, kus Ibseni näidendid levisid lugejatele kümnetes tuhandetes eksemplarides.

Samal ajal näidend kui selline on oma „lavamaterjali“ osas kaotanud „ilukirjanduse“ tegumoodi, muutudes ikka enam ja enam rakendus kunsti esemeks. Ta sisu ja vorm, ta otstarbe tingivad rohkem lava kui kirjanduse nõuded.

Näidendi rakenduskunstiline iseloom ei ole veel küllaldaselt tajutud üldsuse teadvusest. Ikka veel hinnatakse näidendeid kui üht liiki ilukirjandust ning eritletakse lavanäidendite puhtkirjanduslikke voorusi. Kuid selleks ei ole enam küllaldaselt eeldusi. Näidend ei ole enam ilukirjandus tavalises mõttes. Kuski maal ei suuda jooksev näitekirjandus enam oma puhtkirjanduslikkudes voorustes võistelda ilukirjanduse teiste liikidega. Ja kui mõni näidend seda tõesti tahab ning suudab, siis sünnitab ta lavastamine tegelikke raskusi.

Kahepoolsete nõuete asetamine näitekirjandusele seisukorras, kus näidend üldse enam välja ei pääse „lavamaterjali“ piiridest, on ilmselt vastuolus arengu suuna ja praeguse astmega ning sünnitab ilmset segadust. Ka näidend ei saa kahte isandat teenida: ilukirjandust ja teatrit.

Mõnel teisel kunstialal meie ei võrdle tarbekunsti esemeid puhtakunsti teostega ega aseta neile viimase nõudeid. Kuid näitekirjanduses harjumused lubavad endiselt hinnanguid ja võrdlusi, mil pole enam tegelikku tähendust.

Kui välismaa näitekirjandus juba täiesti on pugenud „lavamaterjali“ mundrisse, siis eesti näidendid ei ole veel viimteni käest andnud oma „raamatulist“ positsiooni. Meie näidendeid ikkagi veel trükitakse raamatuna, olgugi et peamiselt lavale laenutamise tarveteks. Meie näidendi trükid on minimaalsed. Kuna näidend väljaspool lavatarbeid kuigi palju ei lähe lugemiseks, siis kirjastused loobuvad ka kirjastamishonoraridest. Samuti pole seni ükski näidend saanud Raamatufondi ning teisi riiklikke auhindu. Sellest järeldatakse näitekirjanduse madalamat taset romani-, novelli- ja luulekirjandusega võrreldes. Tegelikult aga näidend kui tarbekunst oma lavaliste ülesannete piires ei saa täita puhtakunsti nõudeid. Kirjanduslikel „raamatunäidenditel“ jälle ei oleks väljavaateid teatrilavadel.

Võiks peagu öelda, et näidend oma rakenduskunstilises ülesannetes ei ole enam küllaldaselt hooldatav kirjanduslikust keskusest. Näitekirjandus on nüüd esmajoones lavaloomingu komponente ning selle liigi ergutamine peaks minema näitekunsti keskuse ülesandeks.

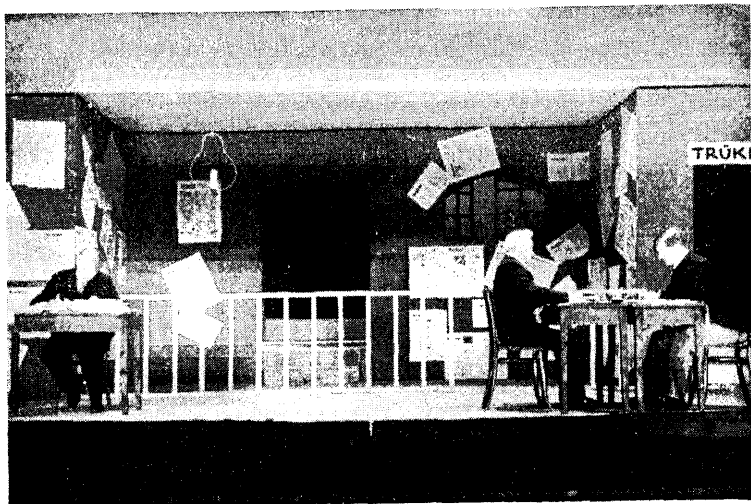
Kõrgeväärtuslikke ülikonna-, palitaja mantliriideid kodumaa kui ka inglise vabrikulist leiata

Riieturiite Ühiskaubamajas „RÜK“

Tallinn, S. Karja 19
Telef. 455-77

Tartu, Aleksandri 5
Telef. 16-20

Rätsepatarbeid

A. Kitzbergi ja Juhani Simmi lauluväging „KOSJASÖIT“: kolm ajakirjanikku —
E. AUMERE, F. HALLAP ja V. TULKOV

JUKU SIMM

K. A. Hindrey

Kui ta sulle vastu tuleb, siis astub ta laia tallaga kaunis aegamööda, sest veel pole keegi kunagi näinud, et tal oleks kiiret. Ja vist pole mitte keegi näinud kärsitult liigutust ka siis, kui ta oli alles üsna noor. Ta on alati kõndinud rahulikult, nagu meeleolukalt nautides oma pikaldast rühti. Richard Wagneril olevat olnud samasugune samm.

Sellele aeglasele laadile kõnelevad aga praegu vastu näojoonte risti ja põgiti käivad sügavad jooned, mis on küntud väga pineva ja tundeküllase hinge poolt. Siin on kündnud sahk, mille taga jooksis piitsutatav hüüd, et kurat on lahti ja häda igatpidi ja rahu ei anta kunagi. Ja mõnikord ärkab silmades nagu ahastus, et eksitati järsku kõnetamisega, ärkab ja kaob kas naeratusesse või tusasasse põrnitsemisesse, selle järgi, millest kõneldi ja kuhu viis kõnetamine mõtted.

Taevakene, seda aega küll, kui teda nägin esmakordselt! Vist aastal 1904, kui ta oli alles reaalkoolipoiss. Mundris, kusagil uulitsanurgal. Mingi seltsiline Ants Simmil, nagu hiljem kuulsin, isegi vend. Ja tol korral asus ta pikkamisi naerma, hääks kiitma seega mingit minu ütelist.

Ja tol ajal mul polnud aimugi, et selles tahutamata, maa loomulikkust auravas koolipoisis peitus mingi andekus. Alles palju hiljem, kui temast sai üliõpilane, matemaatik, siis alles kuulsin tegutsemist muusika alal. Kuid ka mitte nii palju, et oleksin seda tähele pannud rohkema kui tavalise harrastusena, nagu seda ju leidus ja leidub igal pool muusika- ja pasunakooride näol.

Alles kui ta kuidagi mu silmist oli kadunud ja siis tagasi tuli Saksamaalt, alles siis vajus kõik muu kõrvale Juhani Simmi kujult, alles siis hakkas selguma tema päris absoluutne muusikaline ilme.

Sellest ajast saadik ei olnud enam endist reaalkoolipoissi, ei matemaatikut ega laulu löövat üliõpilast EÜS'is. Oli vaid Juku Simm, kelle nimega jalamaid seltsis mõiste: muusika.

Kuid ammugi mitte sel kombel, et Juku Simm oleks kõndinud maakera kamaral, pilk pööratud pilvedele ja taevatähtedele, käed risti seljal või rinnal, kuulates sfääride muusikat. Ei, Juku Simmiga sai olla nagu teisegi tavalise

inimesega. Temaga sai kala püüda, temaga sai kaarte mängida ja temaga sai laua taga istuda ka oma maise naudinguga pärast, ning seda üsna tihedaltki päris mehe meele.

Aga sel või teisel puhul ei saanud temaga mitte ajada muusika-teoreetilist juttu. Nagu see oli võimalik ja õieti tavalinegi Tobiase, Kappi ja Lüdigaiga koos. Juhan Simm ei suvatse nud olla teoreetiline. Ta oli tegelik muusikamees, kelle kogu aegluse juures mingit mahti polnud teoreetilisteks arutlusteks.

Ma ei tea, kas talle sobikski mõni muusika-teoreetiline oskussõna. Tema kõneluste leksikaalne külg on ikkagi edasi pärit Suislepalt, Vulgo Suitlest, on jäänud mahlakaks maajutuks — kuidas sobiks siia näiteks niisugune lause, nagu selle pildus kord Rudolf Tobias: „Ah, Grieg on ju lõppude lõpuks ikkagi salongi-muusik...“

Juku Simm ei laskugi sarnastele peenustele ei oma kõnes, ei liigutis, ei käitumises ega ka laval. Isegi kummardus, mida ta ju peab sooritama päris ametaliselt austavale publikule, on kuidagiviisi temale peale sunnitud, sünnib nagu vastu tahtmist. Ja on tunne, et ta meelsamini astuks niisama poodiumile, üks käsi püksitaskus, teine käis läbi juuksekahtude, siis ajaks ta vahest veel veidi juttu esimestes ridades istujatega ja naeraks veel natuke uksehoidjaga vastamisi, sest ta on rahvamees, tema ei tunne ega tunnusta seisuse vahesid, ei autoriteete, ei aukartust ega aupakkumist — see on temale kõik võõras, ebamugav ja ebameeldiv.

Aga kui tuleb asuda töö juurde, kontserdi juhtimisele, siis kaob kogu see inimeste laam hoopis kaugele kuhugi ühe teise ilma kulisside taha, siis läheb kõik muusikaks. Tegelikult muusikaks ilma teoretiseerimata.

Ja siin olgu siis peale sõna muusikameestel ning arvustajail, siin ma kaasa ei kõnele, nemed võtku välja need teened ja Juku Simmi eriomadused, mis teda on viinud meistri järjele.

Ma võin ainult uskuda, et tema kategooriline ja isemeelne viis, mis nii sageli võib esineda ka tema erajutus, on vaid kasuks tema suure muusikatunde maksmapanekuks, oma isikupära rõhutamiseks, oma erilise noodi läbisurumiseks.

Kuid peene närviga on ka tema kõrv teise isiku muusikalise intentsiooni jaoks. Muidu ei oleks ta ju nii tugev orkestrijuh. Ta mul endal on olnud juhust imetleda, kui peene intuitsiooniga ta taipab teise muusikalist vihjet.

Me oleme nimelt kahekesi kord, õige paljude aastate eest, püüdnud meie esimese opereti poole. Olin andnud temale sõna, et teen libretto, ja tein ta valmis kaheksa viimase koossuvitamispäevaga Pühajärvel. Seni laisklesime.

Kui siis mõne koha juures andsin vilistades motiivi-eokese, väikse mõttekese, kuidas ma endale siin võiksin ette kujutada muusikat, siis olin ma hiljem päris hämmastanud, mida Juku Simm oli teinud sellest väikesest vihjekesest!

Ja ruttu ta töötab. Väga ruttu. Kui ainult antakse aega. Kui ainult lastakse. Ajaliselt ja aineliselt.

Kes aga meil laseb töötada nõnda, et saaks ka tõesti sekka puhata, midagi hinges kasvada, küpseda ja valmida lasta! Ega muidu Juku Simmi nägu poleks nõnda risti ja põigiti läbiküntud, nagu oleksid alatised välgud lõhkunud siia ja sinna ja raiunud valulisi jooni. Need pehmenevad ju sekka, kui mõnikord ometi juhtub midagi head ja rõõmsat.

Ja äkki meenub mulle ühe umbes saja aasta eest unustusse kadunud luuletaja salm. Ainukene salm, mis temast järele on jäänud, kõik muu on kadunud paberilipakatel tuulde. Ja see salm on õieti lohutuseks, nõnda et ma teda vist kusagil juba olen tarvitanud, aga ta sobib sama hästi ka Juhan Simmi juurde, nõnda et kordamine on otse kohustuseks. Ta kõlab järgmiselt:

Eines doch erfährt ein jeder,
was er immer tut und treibt,
ob mit Hammer oder Feder
Brot er schmiedet oder schreibt,
dass die Mühsal des Erwerbens
uns das Beste untergräbt
und am Tage unsres Sterbens
keiner weiss, dass er gelebt.

*M. Bertuchi operett „JANJA“: E. MAASIK — Janja,
F. HALLAP — Omer pasha*

MUUSIKALISEST „KERGEKUNSTIST“

A. MERING

Operetist kirjutatakse ainult pärast esietendust arvustustes ja paremal juhul ka pidulikkudel juhtumitel. Peokõned operetile kirjutatakse aga alati teadmises, et „kes võtab soppa pihku, määrib enda mustaks“, ja seepärast räägitakse väga skeptiliselt ja targalt. Räägitakse nii, et noh, juubeli asi, keegi peab ju midagi ütleva. Aga et heast-peast oleks keegi niisugusest asjast juttu alustanud, pole minu teades veel kunagi juhtunud.

Minu arvates pole siinkohal liigne seda halenaljakat küsimust puudutada. Me teame, et operett saab lavaküpseks väga suure higi ja vaevaga. Väga tihti tunnustavad arvustajad heatahtliku kahetsusega: „Jah, tööd on tehtud.“ Ja see on ka kõik, mis öeldakse. Töö-tunnustuse ees ja taga aga paistab kas või ridade vahelt, et kui mõttetu ja lubamatu on niisugune „kassikulla-kultuuri harrastamine“ meie juures. Kümne aasta eest polnud veel publiku hulgas niisugustele etteheidetele kõlapinda, sest eriti provintsi-teatrite „esimeste ridade publik“ hindas teatri kunstilist taset operetilavastuste järgi. Ka tänapäeval käiakse veel operetti vaatamas, aga seltskonnas operetist enam avalikult ei räägita!

Teatrites, kus operett repertuaaris, püüab iga teadlik näitleja (kes õnnetuseks võimeline esinema ka operetis) sellest mustast asjast kõrvale hoiduda, et mitte jääda kahtlaseks „kahepaikseks“ ja sattuda „musta nimekirja“. See aeg pole enam kaugel, mil „kahepaiksed“ salgavad maha oma muusikalise kuulmise ja lauluhääle. Samuti leidub teatri-inimesi, kes räägivad parajas paigas ja parajal ajal opere-

tist kui paratamatust parasiidist. Ainukesed, kellele pole end kuhugi peita, on opereti tegelaskond, kes peab vapralt vastu voolu ujuma ja kuulama kaldalseisjailt mõnitusi: vaadake eluvõraid papist printse ja krahvitare!

Operett toetust ei saa ja peab end ise tasuma. Tegelikult tarvitab aga operett samuti toetust nagu sõnalavastuski. Minu arvates on opereti-küsimus seni olnud üksainus suur ja ekslik kometimäng. Operett ta praegusel kujul on meil lindpriiks kuulutatud moodne narr, kellele pole tulevikku. Kas me vajame ikka veel narre? Juba Ed. Viira ajast peale on meil olnud õndsaks kombeks operetist kõnelda ainult kui pahest. Oleks aga väga operetlik, kui sama palju aega edasi kestaks niisugune hea ja rahulik komme. Kas pole juba aeg mõelda vanasõnale: „kus viga näed laita, seal tule ja aita“.

A. Adson õhutabki „Varamu“ nr. 3 kirjanikke ja heliloojaid vagusid ajama meie söödis-olevaile aladele — ooperile, balletile, laulumängule ja operetile. P. Viiding selgitab „Päevalehe“ lisan 4. sept. s. a. „kerge ja raskekunsti“ vahakordi kirjanduses, arvates, et „kerge kunstil“ peaks „raskekunsti“ kõrval olema üheväärne kaal.

A. Üksip tuletab meelde ajakirjas „Teater“ nr. 9 Offenbachi operette, mis olid talentlikult poliitilis-ühiskondlikud satiirid ja sellistena täitsid oma suure ülesande. Edasi: Meie muusikuilt on aegajalt kaebusi kuulda süžeede puudumise kohta, mis aga paneb hämmastama, kui mõtled, et kasutamata on jäänud sellised „klassikalised“ satiirilise opereti-ained nagu H. Raudsepa „Sinimandria“, A. H. Tammisaare „Kuningal on külm“, E. Undla „Normaalse mõistuse kalmistul“. Tähendab... mõtted liiguvad! Teater „Estonia“ kuulutas tänavu välja operettide ja laulumängude võistluse, seda algatust peaksid teised teatrid jätkama. Provintsi-teatrid võiksid oma piiratud rahaliste võimaluste juures võistlusi korraldada koos Näitekunsti Sihtkapitali Valitsusega. Kuipalju need võistlused esialgu tagajärgi annavad, on iseasi. Tähtis oleks see sündmus moraalselt. Ka meie Näitekirjanikkude Ühing võiks ehk operetiküsimuse kõne alla võtta. Ka avalikult sõna võtnud operetivastased ja teatriarvustajad saaksid asjale palju kaasa aidata, kui nad igal juhul sugereerivad kirjanikele ja heliloojaile, et lava tarvis on luua meie oma uus muusikaline „kergekunst“, mis võiks väärikalt seista „raskekunsti“ kõrval. Uue muusikalise „kergekunst“ otsingud aga peaksid silmas pidama järgmisi nõudeid: esimesel kohal olgu libretto, mis on suunamäärav! (Tänini on libretto olnud heliloojale ainult ettekäändeks muusika kirjutamisele!) Librettol peab olema eluline mõte, ta olgu sisukas, loogiline, lavaline, lavalise pingega ja meie mentaliteedile vastav. Iga laul ja tants olgu põhjendatud. Tekst, muusika, laul, tants peavad liidetult moodustama kunstilise terviku. Ühes niisuguse uue kujuteldava repertuaariga kujuneksid ümber ka lavastamise põhimõtted, mida siis saaks kooskõlastada juba meile omaseks saanud mänguviisile.

*Prof. dr. med. HEINRICH KOPPEL,
kes 29. detsembril pühitses oma 75. a. sünni-
päeva.*

29. detsembril pühitses prof. dr. med. Heinrich Koppel oma 75-aastast sünnipäeva. Kui heita pilku selle suure töömehe minevikku, siis ei saa keelduda imestust avaldamast tema viljaka ja mitmekesise elutöö kohta. Olles elukutselt arst, jätkus Heinrich Koppelil tahet peale oma erialalise töö ja kohustuste väga energiliselt osa võtta ka kooli- ja seltskondlikust tegevusest. Olles tugevasti rahvuslikult häälestatud algas tema seltskondlik tegevus juba ta üliõpilaspäevil, kusjuures ta Eesti Üliõpilaste Seltsi vilistlaskogu esimehena kaasa aitas Seltsi uue maja ehitamisele, milline samm oli ääretu suure tähtsusega tolleaegsetes oludes, mil eesti rahvas oli vene ja saksa ümberrahvustamise surve all hävinemas. Eesti rahvustunde õhutamises tol hämaral ajal on Heinrich Koppelil koos teiste tookordsete avalikkude tegelastega eriti suured teened. 1894. aastal ta asub laulupeo toimkonna tegelikuks juhatajaks ja tema korralduste tõttu õnnestub laulupidu ilma võõraste abita hästi. Ta võtab osa Tartu esimese laenu- ja hoiuühisuse ellukutsumisest, Eesti Kirjanduse Seltsi ja Tartu Eesti Noorsoo Kasvatuse Seltsi asutamisest ja selle kooli rajamisest, samuti on ta Eesti Rahva Muuseumi Seltsi asutajaid ja nõnda edasi, nõnda edasi. Kõikides neis seltsides ja asutustes on Heinrich Koppel vahetpidamata kaasa töötanud juhtivatel kohtadel. 1917—33 ta oli ülikooli professor ja 1920—28 Eesti ülikooli esimene rektor.

„Vanemuise“ teatril on eriline rõõm juubilarit ta kõrge tähtpäeva puhul meelde tuletada, kuna juubilar on „Vanemuise“ heakäekäigust energiliselt ja püsivalt osa võtnud. 1906. aastal uue teatri- ja kontserdimaja ehitamise ajal ta võttis Seltsi esimehe kohustused oma peale, olles sellel vastutus- ja töörohkel kohal vahetpidamata kuni 1914. aastani. Tema esimeheks oleku ajal hakkas ka „Vanemuise“ teatri kunstilise taseme võimas tõus, kuna siis kutsuti teatri direktoriks Karl Menning.

Hinnates Heinrich Koppeli kui väsimatu töömehe elutööd väga kõrgelt, õnnitleme teda suure imetlusega ja siiralt ta kõrgel tähtpäeval.

AUGUST KITZBERG „Kosjasõidu“ teksti
autor.

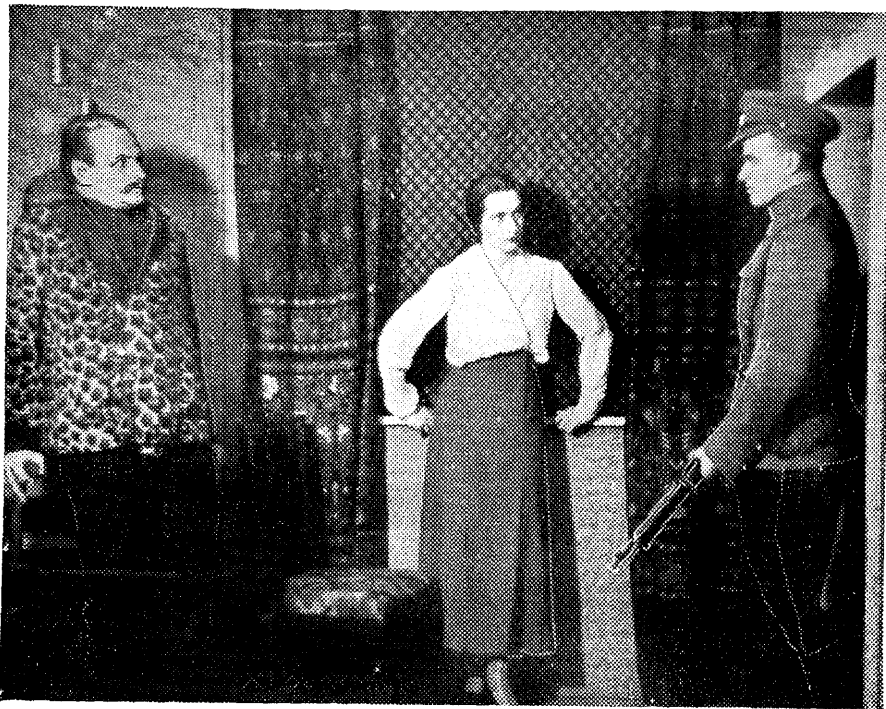
AUGUST KITZBERGIST, „KOSJASÕIDUST“ JA MUUST

JUHAN SIMM

Õppisin tol ajal Tarvastu kihelkonnakoolis, kui ma kuulsin mõnimgaid ütlushi August Kitzbergi kohta. Ise ma ei teadnud veel ei „sedä egä töist“ sellest mehest. Nimelt kõneles meie valla — Vana-Suislepa — jõukamaid peremehi Nuudi Hans, kes oli Tarvastu koori parim bass, A. Kitzberg olevat kirjutanud ühest rätsepast mingisuguse „naljamängu“. Mis naljamäng tähendab, seda ma seekord veel ei teadnud, kuna olin pealegi 9-aastane. Üht teadsin ma siiski: et meie kooli leerisaalis „tehti näitemängu“ köster A. Birkenthali juhtimisel. Algul mind niisugustele „mängudele“ ei lastud, samuti puudus mul raha pääsme lunastamiseks. Teisel õppeaastal oli köstrihärä minu vastu armuline ja võttis mu mõnikord leerisaali kaasa. Kord etendati seal A. Kitzbergi „Rätsep Öhku“. Olin etendusest väga vaimustatud.

Järgmisel laupäeval tuli isa minule koolimajja järele (elasin koolist seitse versta eemal), et mind koju viia. Muidugi päriti, mis ma nädala jooksul koolis head olen teinud, kas olen ilusasti õppinud ja ka nurgas seisnud? Sel nädalal ma nurgas ei seisnud, kuid ütlesin, et köstrihärä viis mind näitemängule. Isa ütles, jah, seal mängiti pühapäeval Karksi rätsepast „mängu“. Näitemängu nimi oli „Rätsep Öhk“, kuna kohapealse isiku nimi oli Tõhk ja ka tema oli ametipoolest rätsep. Nägin seda näidendit ja olin ettekandest ülivaimustatud. Sellest ajast peale jäi mul A. Kitzbergi nimi meelde ja hiljem räägiti sageli meie nurgas kirjanik Kitzbergist.

Asusin Tartu elama. Lõpetanud reaalkooli, astusin ülikooli. 1905. a. alates kuulsin üliõpilasena tihti üht ja teist samast isikust, kes

Stseen M. Ziverti „Mülkasoost“: A. RANDVIIR — eruhvitser Grant, H. AREN — Inga, tema naine, E. AUMERE — lipnik.

oli kirjutanud näidendi „Rätsep Õhk“. Alles siis, kui uus „Vanemuine“ valmis ehitatud, oli mul õnn August Kitzbergiga isiklikult tutvuda, ja nimelt „Vanemuises“ mingisugusel perekonna-õhtul.

Uues „Vanemuises“ istusid inimesed nn. laudkondade kaupa. Mina kui noor tollaegne „Vanemuise“ tegelane sain selle au osaliseks, et istusin sagedasti laudkonnas, kus viibis ka A. Kitzberg. Uue „Vanemuise“ algul mängiti ainult laulumänge, nagu „Loos“, „Robert ja Bertram“, „Mu Lepold“ jne. August Kitzberg oli alaline teatrikäija ja sagedane arvustaja. Saime temaga headeks sõpradeks juba tutvumisest peale, kuna olime mõlemad mulgid, eriti veel sellest ajast alates, kui mina mängisin Anzengruberi „Enesetapja paaris“ kaunis suurt osa mulgi murrakus. Sõprus süvenes ja A. Kitzbergi vaated saksa laulumängudest tekitasid meie koosviibimistel alati „nigelemisi ja nägelemisi“.

„Kuule, Juhan, teeme üits ende mäng. Sia oled mulk ja mia kah. Me tunneme küläelu. Teeme üits jant mis om jant. Miul om üits mõte. Tii sa muusika ja pillimäng manu. Aga teeme ruttu. Siantse asja piave kohe tettu saama. Mes see tähendap, et me piame saksa solki segäme.“

Olin noor ja vanema inimese sõna „hakkas külge“. Mina kohe valmis, et kui midagi on, siis ma katsun ka käed külge panna.

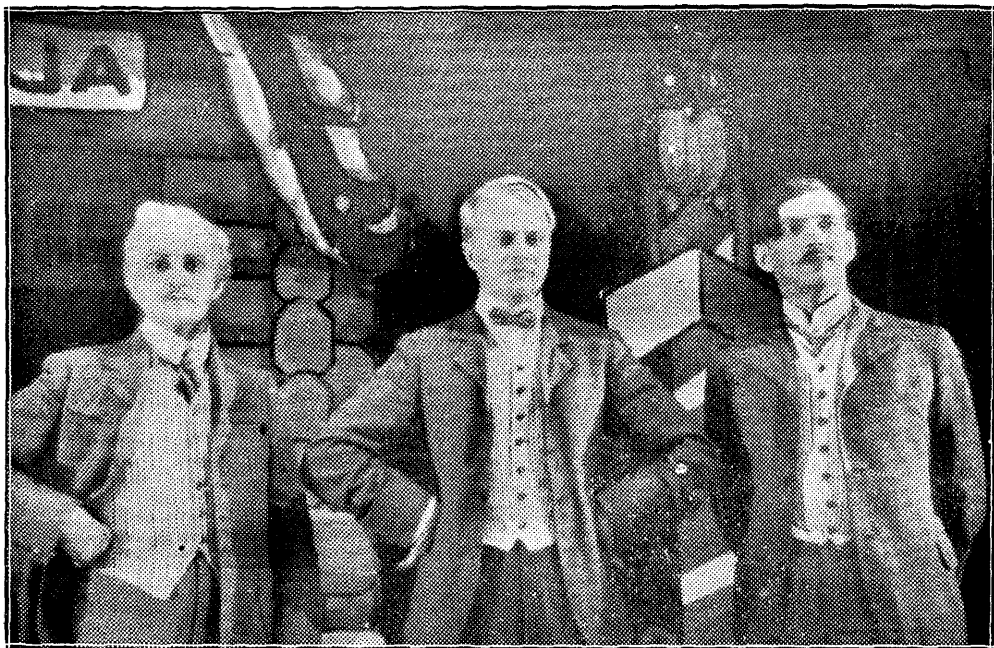

August Mälgu „METSHUMAL“: teenel. näitekunstnik J. PÖDER — peremees, V. OTSUS — Illa, K. ALUOJA — helikunstnik Tuul

Ei läinud palju aega, kui vana Kitzberg minu venna kaudu mulle teksti saatis, mille pealkirjaks oli „Kosjasõit“. Lugesin selle läbi ja mulle meenus, et selle näidendi esialgne nimi oli olnud „Kirjanikud kosjateel“. Muidugi oli kogu tekst palju muudetud.

Ettepanek, kirjutada sellele tekstile muusika, tuli minu venna poolt, tolelaegselt „Vanemuise“ näitejuhilt-direktorilt. Olin väga rõõmus, sest olin ju ise mulk ja külaelu Mulgimaal ikka ka ise kaasa teinud. A. Kitzbergi näpunäidetel edenes töö hoogsalt ja meelepäraselt. Mõningaid osi mängisin A. Kitzbergile ette, kuid ei tahtnud siiski kõiki „mõtteid ja võtteid“ päevavalgele tuua. Laulsin siiski kord laudkonnas nn. „Lindude laulu“ „Kosjasõidust“, mis koosviibimisel suurt elevust sünnitas ja meister A. Kitzbergi näo lõkendama pani. Kõiki võeti ju tol ajal naiivselt nagu kogu „Kosjasõidu“ teksti, mis on täis süütut, lapselikku nalja. Minul endal olid veel idüllilise maaelu muljed värsked ja nendesse ma suhtusin poisikeseliku mõnuga. Iga viisikene ja muusikaline lausekene tegi mulle üpris head meelt. Proovid käisid suure huvi tähe all — eraldi Mulgi osa mängijaga, kellele ma mulgi murrakut tuupisin, sest see oli teistele uudiseks ega hakanud päris libedasti külge. Ajakirjanikest sai kõige suurema peapesu hr. T. Mutsu, kes näitejuhile A. Simmile näis väga meeldivat. Oma õrna tenoriga võitis aga Mutsu siiski publiku suure poolehoiu.

Kogu „Kosjasõidu“ ettevalmistuse ajal valitses Tartu seltskonnas suur huvi ja elevus, et mis see võiks küll olla, mis A. Kitzberg peale „Tuulte pöörise“ kirjutanud. Pealegi oli see esmakordne nähe, et peale saksa laulumängude ja operettide saab ka Eesti algupärast teost kuulda. Olin ka ise ärevuses. Mäletan peaproovi, mil ma läksin näitejuhi A. Simmiga „raksu“ simmani stseeni ja trükipoiste sisseastumise juures. Olin endale kaunis uhke ega lubanud näitejuhile

Stseen „Kosjasõidust“: kolm ajakirjanikku — F. HALLAP, E. AUMERE ja W. TŪLKOW.

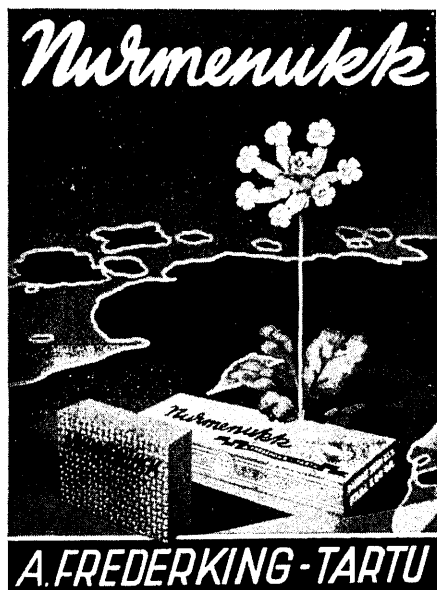
mingisugust arvamist muusika suhtes. Muidugi leppisime lõppude lõpuks siiski kokku.

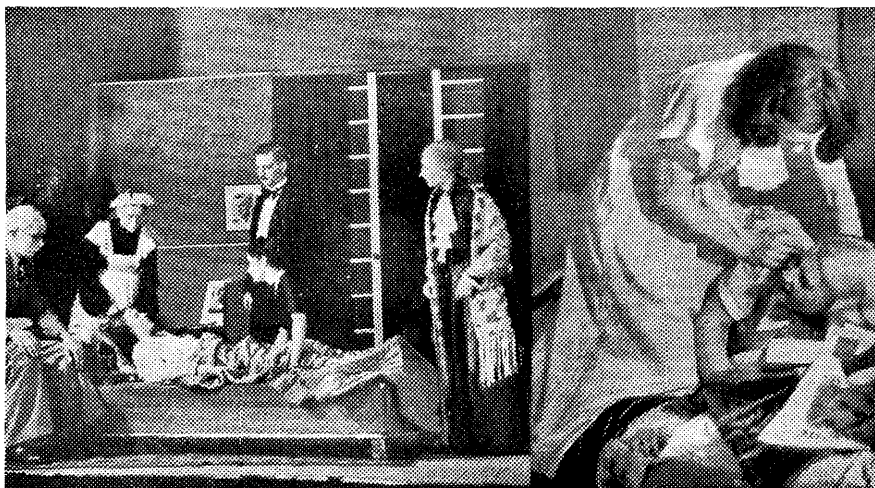
Saabus esietendus. Saal oli viimase võimaluseni välja müüdud, nimelt 1064 pääset. Meie toleaeagsed kirjanikud kõik kohal. Esireas muidugi A. Kitzberg ise ning Abja mees K. A. Hindrey. Kõik esimeses reas just minu kui muusikajuhi selja taga. Ka mina ise olin, nagu vana Kitzberg mulle ütles, enamvähem erutatud. Peale avamängu oli päris kaunikene aplaus. Sel korral oli „Kosjasõit“ kolmevaatuslik. Esimese pildi kirjutas kirjanik hiljem juurde.

Peale etendust toimus muidugi suur arvustamine kirjanikkude poolt. Eriti K. A. Hindrey tegi A. Kitzbergi all einelauas kõvasti maha. Vaidlus läks varahommikul päris tuliseks. Mina sain aga kõige rohkem kiita. Mispärast, seda ma ei tea. Minu töö oli aga kaunis väike. Mäletan silmapilku, mil K. A. Hindrey ütles A. Kitzbergile, et „kui sul midagi pole tegelastel teha lasta, siis muud kui — „laseme laulu lahti!““. Ja A. Kitzberg vastas solvunult: „Noh, kae ise tetä, kui hää see saap.“ K. A. Hindrey muidugi vastas seepeale uhkelt: „Saab ka tehtus.“ Ja see sõnavahetus nähtavasti sisendas K. A. Hindreyle mõtte hakata laulumängu-operetti kirjutama. Ja hiljem tema sulest ilmuski „Kooparüütel“.

„Kosjasõit“ lõi tol ajal sõna tõsisel mõttes läbi. Mottoks oli A. Kitzberg võtnud õp. Hanseni ütluse: „Talupoja jant käib lõige

ette.“ Sellele mottole on ka kogu tükk rajatud — puhtrahvapäraselt külaelust võetud ja seepärast isikuid silmas pidades vaimukalt, talupojajantlikult läbi viidud. See on lavatükk, milles iga väiksemgi kuju on elust võetud, täis elurõõmu ja süütut lõbu. Iga toiming täis lapselikku nalja ja rahvapärast koomikat. Algupärane tekst ja külarahva muusika kandlil, harmoonikal ja orkestril on kõik rahvalt võetud. Kuidas kolm kirjanikku-ajalehemeest Mulgimaale kosja sõidavad, kuidas neid „külas“ koheldakse ja kuidas nad „pokri pistetakse“, kuidas küla kõrtsis juttu vestetakse ja simmanil „labajala valtsi“ lüüakse, see kõik on tervikuna neljaks vaatuseks jaotatud ja võivad vaatajatkuulajat rahuldavalt võluda.

P. Vegneri näidend „TÜTARLAPS IRENE“: Irene (L. VASAR) pärast enesetapmiskatse sooritamast. Kõrval: Irene ja Biba.

NAABERMAADEGA VAHETUSETENDUSTE KORRALDAMISEST

O. ALOE

Eesti suhted meie naabrимаade teatritega peaksid olema palju tihedamad. Ei maksa karta, et see võiks meid mõjutada võõrapäraselt. Tõsi, meie naabrite soomlaste, venelaste ja lätlaste teatrikuultuur on kõrgemal meie omast, kuid sellel on juba omad ajaloolised põhjused. Pealegi on küsimus, kas see igati nii on? Kindlasti ei. Jätame välja venelased, kelle teatrikunstilisi saavutusi juba aastakümneid võib pidada maailma parimateks ning kus tsentraliseeritud keskkorralduse kaudu kõik teatrietendused on alati väljamüüdud. Võrdleme endid peamiselt soomlaste ja lätlastega. Soome ja Läti omavad mõlemad suuremaid linnu kui meie, kuid Tallinna publiku osavõtt teatrietendustest on viimasel ajal suhteliselt palju suurem kui Helsingis ja Riias. Ka on Eesti algupärane repertuaar, mille väärtuse üle meie praegu väga palju nuriseme, meie maitse kohaselt sügavam ja sisukam soomlaste ja lätlaste omast. Soomes ja Lätis menuga mängitavad teosed tunduvad meie vaatlejale naiividena ja peab ütleva otseselt, et mõlematelt naabritelt on meil repertuaari alal võimalik kaunis vähe mängitavat leida. Teiselt poolt pole aga siingi kaugeltki veel kõiki võimalusi ära kasutatud. Peame tunnustama, et enne iseseisvusaega meie noores kutselises teatris, veel enam aga meie asjaarmastajate poolt mängiti meie mõlema naabri lavateoseid suuremal määral kui praegu. Selle üheks põhjuseks on küll see, et toleaeagne algupärase näitekirjanduse tase oli meil madalam, ning et meie kõik lavad mängisid tõlkekirjandust palju suuremal määral kui praegu. Nüüd, kus meie osutame täiemääralist tähelepanu oma vähegi mängitavale repertuaarile, peame osutama suuremat tähelepanu ka oma naabrite

*Stseen lõbusast komöödiast „Eesriie langeb“: L. TUBIN — näitleja
Jeanne Simonet ja V. ADER — Henry, tema poeg*

lavakirjandusele. Viimasel ajal valitseb nii Lätis kui ka Soomes meie teatri vastu suur huvi. Sellega ollakse pidevalt ja kõigiti kursis. Mõne algupärandi esilavastus on küllaldaseks põhjuseks, et seda sõidetakse vaatama Helsingist, Tampereist, Riiast ja teistest naabermaade linnadest. Mõlemais naabermais mängitakse praegu meid enam kui meie neid. Siin on vaja tasakaalustamist. „Vanemuise“ võimalused pole kuigi suured, ent siiski praegu mängitakse meil Rud. Blaumani „Rätsepad Sillamatsil“ ja Ziverti „Mülkasood“, kuna lätlastest on veel repertuaaris J. Petersoni „Mõistuseinimesed“. Soomlaste kui vennasrahva lavateoseid on meil täiesti arusaadavail põhjusil enam ja sagedamini mängitud. „Vanemuises“ on järjekorda ootamas K. U. Suomela „Kooli mäss“ ja Eino Leino „Lalli“ ja „Simo Hurt“; nõndanimetatud tagavararepertuaaris on varuks Hannikaise-Karu „Parvepoisi pruut“ ja Bergrothi „Härä Vento“.

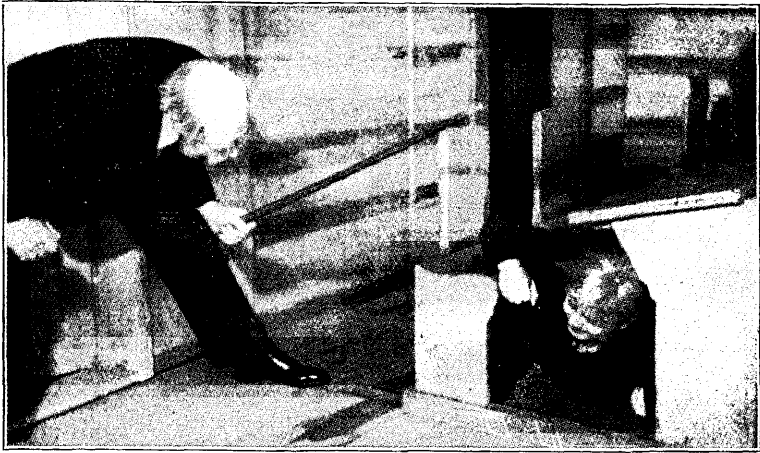
Peale repertuaari vahetuse peaksid aset leidma teatrietenduste vahetused. Nende teostamine on küll juba raskem ülesanne, kuna terve ansambliga külaskäiguenduste korraldamine ennast aineliselt ei tasu. Kuid sellest hoolimata tuleb naabermaadega vahetusenduste korraldamist püüda kõigiti jätkata ka siis, kui teatrid sellele peavad juurde maksma. Senini on sellega katsetanud ainult „Estonia“ ja Draamateater, kuna „Vanemuine“ kui meie kõige esimene ja vanem kutseline teater on olnud siin liiaks tagasihoidlik. Oma viimase aja välisreisi kontosse on tal võimalik kanda ainult H. Raudsepa „Lipud tormis“ külaskäiguendus Riiga 27. novembril 1937. a., kuhu sõideti ka õieti mitte oma algatusel, vaid Lätis asuvate Eesti Organisatsioonide Liidu kutsel. Et samal ajal jätkusid ka etendused Tartus, siis

Stseen M. Gorki näidendist „Põhjas“: lõbus Aljoška (KRUUDA) oma pilliga.

„Vanemuisel“ polnud võimalik seal välja panna oma parimat. Sellest hoolimata sai etendus väga sooja vastuvõtu osaliseks ja „Vanemuise“ teatrit kutsuti sinna tagasi. Lätiga on vahetusetenduste korraldamine takistatud keelelistel põhjustel. Sõnalavastusi kannab mitte ainult mäng, vaid ka sisu-sõna ja kui see keeleoskamatuse tõttu arusaamatuks jääb, siis on etenduse nautimine poolik. Seda puudust võiks aga tunduvalt vähendada seega, et valitakse ettekandeks juba küllastaval maal varem tuntud teos. Endastmõistetavalt tohiks külaskäigu-etenduste kavas olla ainult kas meie ehk külalastatava maa algupärased teosed. Kui sõidetakse külla kohapeal tundmata asjaga, siis tuleks kavaga kaasaanda võimalikult täpne seletus tüki käigu kohta, ehk esineda iga pildi või vaatuse eel vahelugemistega. Muidugi kaotab ettekantav teos selle juures osa oma värskusest ja huvist, kuid aitab vaatlejal kergendada teosest arusaamist. Kuid oleme ka meile täiesti tundmata keeles etenduse jälgimisel kogeda võinud, et hea ettekanne ka teksti täielisest kaotamisest hoolimata on täiesti nauditav. Ja kui nüüd vastastikuste külaskäigu-etenduste korraldamisel nii või teisiti hoolitsetakse tekstist arusaamise eest, siis on nende korraldamine seda enam põhjendatud ja edasilükkamatult vajalik. Nende kaudu õpime tundma oma naabrite draamakirjandust ja teatrikunstilisi saavutusi, süvendame aga ühtlasi vahekordi ja sõprust mõlema maa ja rahva vahel.

Muidugi ei tohi korduda nähtus, mis ilmnes näit. Soome Üliõpilasteatri külaskäigul Tartu, kus meil ei suudetud üliõpilaskonda ega teatripublikut seevõrra organiseerida, et oleksime suutnud anda ühe täismaja. Vastastikuste külaskäikude korral pole see ainult kahe külaskäike teostava teatri asi. Ei, see on kahe naabrimaa või naabrilinna järjekordne sõbralik kohtumine. Et asi kannaks paremaid tagajärgi, tuleb meil külaliste vastuvõtuks organiseerida vastavad komi-

Stseen Luts-Särevi nüüdendist „KEVADE“: A. RANDVIIR ja A. MERING

teed, kes hoolitseksid nii külaliste vastuvõtu kui ka piletite levitamise eest.

Vastastikuste külaskäikude kaudu arendame aga ka omi näitlejaid. Need võivad juba külaskäikude ajal tutvuda kohapealsete teatritega, mängulaadiga, rahva omapäraga jne. Näitlejaskonna omavahel sõlmitud tutvused võimaldavad naabritega veel põhjalikumalt süvenemist, sest avaneb võimalus seal suvepuhkust mööda saata, külastades vastastiku naabermaid ja jääda sinna kogu suvevaheajaks. See omakorda võimaldab näitlejaile peale keeleoskuse omandamist ka vastava elu-olu ja omapäraga lähemalt tutvumise, ning nähtu-kuuldu edaspidi kasulikult rakendamise vastavates lavastustes. Meie teatrite praeguste võimaluste juures on meie näitejuhtidel, ja näitlejail väga vähe võimalusi pikemateks õppereisideks välismaale. Selle õnne osaliseks saavad vaid üksikud Vabariigi Valitsuse ja Näitekunsti Sihtkapitali Valitsuse toetuste abil. Siin oleme oma mõlemast naabrist tublisti taga. Soome ja Läti teatrite suured toetused võimaldavad sealsetele näitejuhtidele, kui ka väljapaistvamatele näitlejaile sagedasi pikemaid välisreise. Seal pole sugugi haruldus, et mõne välistüki

Kleite

Pesu ja sukki suurimas valikus ostate

JOH. ROOSIPUU kaubamajast

Tartus, Suurturg, 14

Heidikute öömaja M. Gorki „Põhjas“.

lavaletoomiseks komandeeritakse näitejuht vastavale maale olustiku täpsemaks tundmaõppimiseks ja see on ka põhjuseks, miks mõlemis mais salong, samuti aga ka Lääne-Euroopa suurrahvaste esitamine on usutavam ja tugevam kui meil. Meie suurest idanaabrist Venest oleme kahjuks eraldatud kui hiina müüriga. Olgugi, et Leningradis asub mõnikümend tuhat eestlast, on vähe väljavaateid, et oleks võimalik teostada külaskäiku sinna. Sest viimasel ajal on raske saada sissesõidu luba isegi üksikutel teatritegelastel.

Naabermaadega vahetusetenduste korraldamise küsimus on väärt, et sellele pühendada suuremat tähelepanu kui seni.

SEE EI OLE, ET KVALITEEDILT PARIMAT
MOE, PUDU- JA PESUKAUPA OSTATE

K/M. VENNAD LEPP
TARTUS, KAUBAHOOV 2 JA 3

Stseen operetist „Janja“: palvetamine turul.

NOORSUGU TEATRIPUBLIKUNA

Tartu on oma teatripubliku vähesuse poolest saanud kuulsaks üle maa. Olgugi, et Tartu on ülikooli- ja koolide linn ning rahvaarv on siin küllalt suur, ei ole teatril puudu olnud publiku vähesuse muredest. Kõige haruldasemaks teatri küllastajaks on siin kooli- ja üliõpilane. Neid, eriti viimaseid, näeb teatri etendusel tõesti ainult mõned üksikud. Teatritegelasi on see asi pannud tihtigi mõtlema ja sundinud põhjusi otsima teatrist endastki. Näib siiski, et peasüü pole teatril. Põhjusi tuleb otsida mujalt, eriti tänapäeva noorsoo kujunemist mõjuvatavate tegurite juurest.

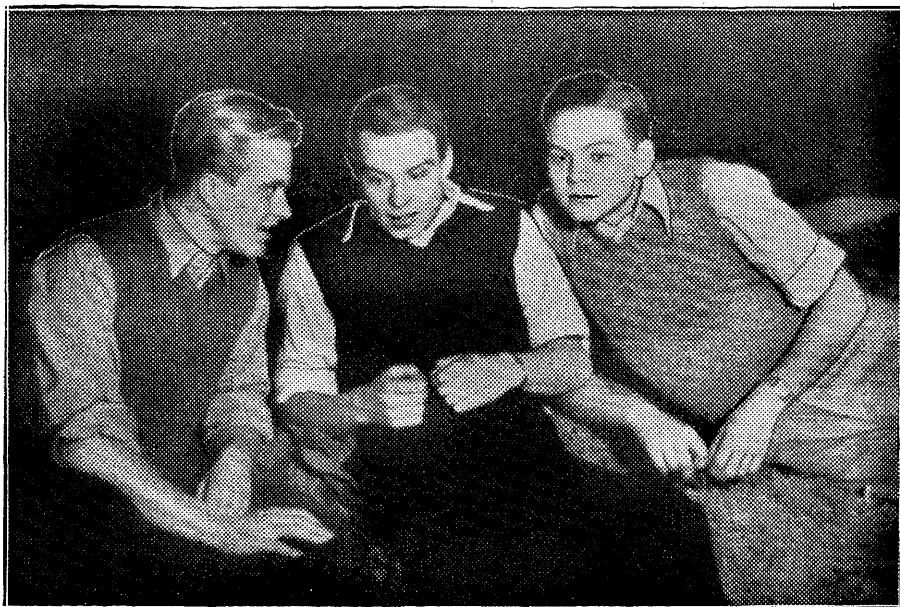
Teiste kunstiladega võrreldes pole kool teatrikunsti vastu äratanud õpilaste huvi peaaegu üldse. Viiakse küll joonistustundides õpilasi kunstinäitustele või vähemalt neist räägitaksegi — aga ei juhita tähelepanu mõnele tähtsamalegi teatrietendusele.

Mäletan, koolis räägiti „Väike lord Fountleroyst“. Lisati ka juurde, et see lugu on „joosnud“ kunagi kinos, aga seda õpetaja ei teadnud, et „Väike lord Fountleroy“ on leidnud rakendust ka teatritükina. Samuti teavad õpilased, et O'Neill'i „Oi, noorus“ on „joosnud“ kinos, et aga see teos lavas-

tust leidis ka „Vanemuises“ ja veel parema ning ümargusema mulje jättis kui ta oli kinolinal nähtuna, seda õpilased hästi ei tea.

Mäletan oma algkooli ajast, kuidas nelja-viieteistkümne aastased poisid ja tüdrukud ühes oma õpetajaga tulid maalt, 25 kilomeetri kauguselt „Vanemuisesse“ „Surmamõistetute vanglat“ või „Mary Dugani protsessi“ vaatama. Me ei hoolinud külmast ööst ega 10-kilomeetrilisest jalgsirännakust läbi lume raudteejaama. Veel samal ööl, peale etenduse algas tagasimatk maale, kooli juurde, kus olime internaadis. Meie tuju oli hea ning kõneainet jatkus neist käikudest kauaks. Need etendused on mul veel selgesti meeles. Kui kevadel tuli „Pallases“ kunstinäitus, siis olime meie jällegi kohal. Õpetaja oli osanud meis äratada huvi.

Meie tänapäeva noorsugu on peamiselt koolinoorsugu, kellel kuulub valdav osa ajast koolipinkidel ja ülikooli kuuldesaalides. Meie noored õpivad liiga palju, mille tõttu tagajärjed pole kõige maksimaalsemad ega vasta pingutustele. Peab ütlemä — tänapäeva noorsugu on vaimselt väsinud. Seepärast suundub õpilaste huvi

Kolm õppurit L. Lakatose põnevast komöödiast „Kaheksateist-aastased“:
E. AUMERE, E. PÄRN ja U. VÄLJAOTS

just füüsilistele ajaviite- ja lõbustus-
aladele. Õpilased rahuldavad oma
vaba aja meelelahutusetarvet peami-
selt jalgpalliplatsil ja spordiväljakul.
Kõige selle tagajärjeks on noorte
huvipuudus tänapäeva aktuaalsete
küsimuste, samuti ka teatri vastu.

Nõnda seisab meie noorsugu väljas-
pool tänapäeva elu ega tunne suure-
mat huvi sellest, mida räägib või arvab
neist vanem põlv. Teater on noorsoo
probleemide käsitlemisel olnud alati
õige mitmekülgne. Nii näiteks olid
„Vanemuises“ mängitavad „Küpsus-
tunnistus“ ja „Inimesed jää“ teo-
sed mis peaks just noorsugu huvi-
tama. Neis on etteheiteid noortele, on
õeldud palju kibedat tõtt ja on ka
ühtlasi kaitstud noorte seisukohti.

Aga noored ei lähe neid vaatama. Ja
seda sellepärast, et pole aega ega huvi.

Ka meie üliõpilastel ei jatku
energiat ega aega vaimsete huvide
jaoks. Üliõpilase energia, huvi ja aeg
(ka raha) kulub peamiselt nende
eneste tudengkondliku eluavalduste —
pidustuste otstarbeks. Vaevalt jääb siis
ka vabat õhtutki teatri minekuks.

Nooremad on vahest lugenud ning
vanemad mäletavad veel kindlasti,
kuidas suhtus näiteks eelmise põlv
omaaegsetesse eluavaldustesse. Iga-
tahes toleaja noorpõlvel oli kontakt
kaasajaga palju tihedam ning huvi
kaasaegsete sündmuste vastu hoopis
elavam. Ka koolikoormatis polnud tollal
nii raske.

Tegev ja vastutav toimetaja E. Roone

Väljaandja „Vanemuise“ teater

Jga uus päev toob rohkesti

uudiseid

tellige veel täna

„UUS EESTI“

*ja Teile tuuakse igapäev
koju rohkesti teateid
kogu maailmast.*

„UUS EESTI“ maksab Kr. 9.50 poolaastas või 5,3 senti üksiknumber
— „ — „ „ 5.— veerandaastas „ 5,6 „ — „ —
— „ — „ „ 1.80 üks kuu „ 6.0 „ — „ —

Üksiknumbrina ostes maksab „Uus Eesti“ 7 senti.

Eriti hästi

*varustab majaprouat
tarvilikkude*

vürtsidega,

hea ja värske

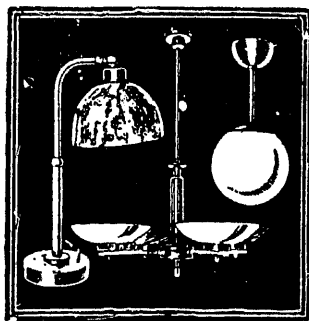
pähkliõliga,

*küürimis- ja
pesemisvahenditega*

E. GÜNTHER

Tartu, Kaubahoov 26

Tallinn. Viljandi. Pärnu.

Elektrotehnika-äri ja -tööstus

„Jõud & Valgus“

Tartus, Rüütli t. 11 Telef. 4-48

valmistab moodsaid ja maitsekaid
elektri lae- ja seinarmatuure,
laua- ja öölaualampe.

Äri ladu esitab rikkaliku valiku.

PABERID • PAPIID

POSTKAARDID

KIRJUTUSTARBED

(pühiks ja tekstita)

ostate odavaimalt ja suuremas valikus

***A. Vindi* paberi- ja
tappeediärist „Räpina“**

Tartus, Uueturu 9 // Telefon 5-64

K. KONSEN

TARTUS, RIIA TÄN. 36. TELEF. 12-85.

SOOVITAB ELEGANTSEID
DAAMIDE JA HÄRRADE
JALANÕUSID

Rikkalikus valikus ja mõõdukate hindadega!

SEE ON VAST ÕIGE
PRANTSUSE SEGU
KONJAK

Peenriinatehas
EMLO

Oskar Heine

klaverivabrik

TARTUS, KALEVI 69, OMAS MAJAS.
KÖNETRAAT 12-98. ASUTATUD 1872

on kõige vanem spetsiaali-tööstus
sellel alal Eestis, kelle,

**pianiinod ja
tiibklaverid**

- näitustel kõrgemad auhinnad on
saanud soliidsel töö ja võistlemata
ilusa kõla eest.
- Ka edaspidiseks lipukirjaks jääb:
„Töö kiitku ennast ise“.

RESERVEERITUD

Alati valikus

Jahi-,

elektri-,

phototarbeid

Müük suurel ja väikesel
arvul,

Vidrik Särg & Ko.

Tartu, Võidu 10
tel. 78

Soodsaim ostukoht

Tartus on

ALEKSANDRI 7

K. JAIK'i

KIRJUTUSTARVETEÄRIS

**Põllutööriistade
ja masinavabrik**

Jaan Ratnik

Tartus, Holmi 2-10, tel. 35 ja 3-63

S o o v i t a b:

hüdropulte, automaat-
tulekustutajaid, tuletõr-
jepritse ja igasuguseid
põllutööriistu.

**Malmi- ja vasevalu. Põl-
lutööriistade ja masinate
kiire ja korralik parandus.**

J. & E. MUULI

RAAMATUKÖITMISEKODA

Tartu, Suurturg 8

Kõnetraat 12-37

Valmistab igasugu
nahk-, kalingur-,
ilu- ja raamatu-
koguköiteid

Töö kiire ja korralik.
Hinnad mõõdukad.

Kunstiahva kohvik

Ko=Ko=Ko

Tartu, G. Adolfi 5, tel. 13-22

*Maitsvad kondiitri-
ja kohvikusaadused*

Rikkalik lugemislaud

Lilleärid F-ma **Kael Will**

Tartus, Rüütli 5, Lossi 7, tel. 4-18

Kroonitud 1932. ja
1933. a. näitustel
kuldaurahadega

Soovita-
vad
kauneid
lilli
kõigiks
sünnimusiiks. Lil-
leannetised iga-
sugusel kujul.
Kunstipärased
dekoratsioonid.
Ilupuude välja-
üürimine.

KVALITEET!

on minu parim reklaam!

SUUR VALIK võimaldab

Telle osta meeldivat kaupa!

KINDLAD HINNAD

on Telle parimaks tagati-
seks, et ostate odavasti!

**SOLIIDNE, ASJATUNDLIK ja
KIIRE TEENIMINE!**

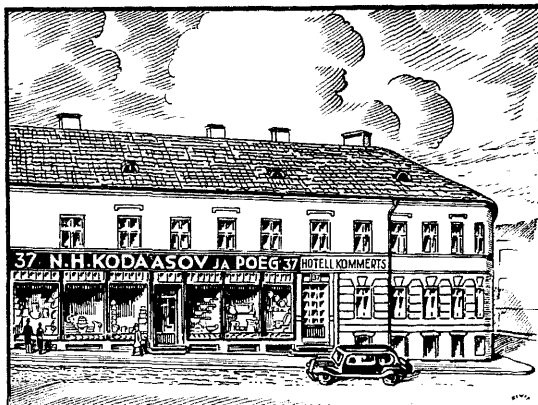
Sööginõude väljaüürimine

N. H. Kodaasov & Poeg

Tartu, Riia t. 37

Maja- ja köögitarbed
Moodsad serviisid

Külastage

„Vanemuise“

einelauda!

„POLARIS“ EESTI KINDLUSTUS-A.-S.

võtab vastu järgmisi kindlustusi: elu-, tule-, murdvarguse-, veo-, väärtsaadete-, kasko- (laevakere) ja klaasikindlustusi.

Seltsi põhi- ja tagavarakapitalid ületavad

Kr. 1.000.000.—

Seltsi asutamisest peale on kahjude eest välja makstud üle

Kr. 5.500.000.—

Soliidne edasikindlustus! Kahjud likvideeritakse viivitamata!

Juhatus asub Tallinnas, Vana-Viru 12. Kõnetraat 426-66. Telegrammi-
aadress: „Polaris“

Osakond asub Tartus, Suurturg 11. Kõnetraat 6-75

Esindajad kõigis linnades ja maakohetes

PEEGLI-, KLAASI- JA SILDITÖÖSTUS

A. Loderaud

Klaasilihvimine / Peeglihõbetamine / Klaassepatöö-
koda / Painutatud klaas / Mööbliklaas. / Opaksiit-
klaas-, plekk- ja vaskärisildid / Klaasist vitriinid ja
äriletid

PEEGLID / AKNAKLAAS

Vaateaknaklaas / Ornament- ja traatklaas

TARTUS, UETURU TÄN. 11

TELEFON 501

Saapatööstus- ja kauplus

R. Hansen

Tartus, Kaubahoov nr. 39

M. Tiitso noodiäri

Tartu, Võidu tän. 37
asut. 1900

||

*Vanim ja täielikuim
noodiladu Eestis*

Ühing
„Eesti Lihaeksport“

Tartu Eksporttapamaja
kvaliteetsaadused

on müügil meie lihatsentraalides ja kõikides paremates toiduainete kauplustes

Ühing „Eesti Lihaeksport“
Tartu Eksporttapamaja

Telefon 11-24

Suurim *Rohu=, värv=, kosmeetika &
kummikauba ladu*

Müük suurel ja väikesel arvul

K/M. Johan Peep

Võidu tn. 10

Telefon 11-86

VALMISRÕIVASTE JA TELLIMISTEÄRI

AUGUST VALDSON

TARTUS, ALEKSANDRI TN. NR. 1 — TELEF. 12-66

Mäid tööriistu,

■ **metalle:** vask, alumiinium, uushõbe, tsink jne.

■ **ehitus- ja majapidamistarbeid**

soovitab mõõdukate hindadega

V. KALJOT,

TARTUS, POE TÄN. 9. TEL. 12-29.

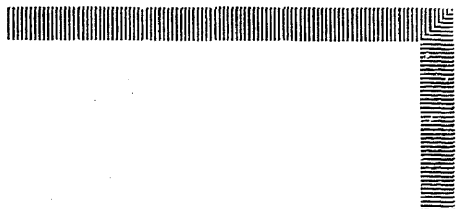
*Kõlavärvingu ja tehniliste seadeldiste
poolest on*

SPRENK-LÄTE

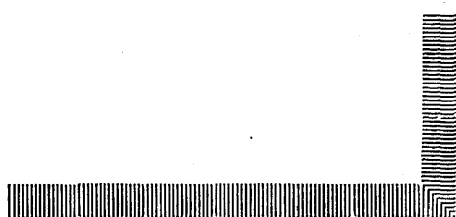
patent - pais - püstklaverid

*praegusaja täiuslikumaid mänguriistu
kogu klaveriehituse alal. Näha: Tartus,
Rüütli tn. 25 ja Tallinnas, Kuninga tn. 5,
K. Jürgensoni juures.*

*Ainult meilt leiate
maailmakuulsaid*

- MARCONI
 - TELEFUNKEN
 - SIERA
- JA
- RAADIOAPARAATE

Soodsad maksutingimused !
Tasuta demonstratsioon !

©. = ü.

Esto = Muusika

Tartus, Aleksandri tän. 2, telef. 14-88

A./S.
TARTU PANK

Asutatud 1868. aastal

Peapank: Tallinnas

Osakond: Tartus

Toimetab kõiki
pangatehinguid
sise- ja välismaal

Varakamber — seifid

Pangaühendus Londonis
The British Overseas Bank LTD.

Hind 20 senti, ühes kavaga 25 senti.